

Vietävän hyvää toisen asteen koulutusta!

Toimet toisen asteen koulutusviennin edistämiseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:20

Vietävän hyvää toisen asteen koulutusta!

Toimet toisen asteen koulutusviennin edistämiseksi

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:20

Opetus- ja kulttuuriministeriö / Undervisnings- och kulturministeriet

PL / PB 29

00023 Valtioneuvosto / Statsrådet

<http://www.minedu.fi/OPM/julkaisut>

Taitto / Ombrytning: Valtioneuvoston hallintoyksikkö / Statsrådets förvaltningsenhet, Teija Metsänperä

ISBN 978-952-263-408-5 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja /

Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:20

Opetus- ja kulttuuriministeriölle

Opetus- ja kulttuuriministeriä asetti 23.3.2016 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia esitys ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen koulutusviennin edistämiseksi. Työryhmän tuli kartoittaa ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen liittyvät koulutusviennin esteet, arvioida kansainvälistä kysyntää sekä laatia toimenpideohjelma ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen koulutusviennin edistämiseksi. Lisäksi sen tuli tehdä esitykset tarvittaviksi säädösmuutoksiksi ja muiksi toimenpiteiksi, joilla koulutusviennin esteet voidaan purkaa.

Työssä tuli arvioida voimassa olevan lainsäädännön, rahoitusjärjestelmän rajoitukset ja muut koulutusvientiä estävät ja hidastavat reunaehdot. Esteet liittyvät esimerkiksi tutkintoihin, ammattitaito- ja osaamisvaatimuksiin, kansainvälisten koulutusmarkkinoiden kysyntään, koulutuksen tuotteistamiseen, riskienhallintaan tai koulutuksen järjestäjän omaan toimintaan. Haasteita voi liittyä myös viennin käynnistämisen rahoitukseen.

Työryhmään puheenjohtajaksi ministeriö kutsui kehittämisspäällikkö Jouni Kangasnimen opetus- ja kulttuuriministeriöstä. Työryhmän asettamispäätöksessä mainittuja tahoja ryhmässä edustivat: johtaja Mervi Jansson Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omniasta, koulutusvientipäällikkö Kirsi Koivunen Jyväskylän koulutuskuntayhtymästä, kv-koordinaattori Katariina Walker Oulun seudun koulutuskuntayhtymästä (OSEKK), kehittämisspäällikkö Kari Mattila, Arffman Consulting Oy:stä, erityisasiantuntija Lieselotte Eskelinen Suomen Kuntaliitosta, erityisasiantuntija Hannele Louhelainen Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:stä, opetusneuvos Hanna Autere Opetushallituksesta, johtaja Jari Rajanen opetus- ja kulttuuriministeriöstä, rehtori Marja Honkaheimo Pro Lukio ry:stä, koulutuspoliittinen asiantuntija Antti Seitamaa Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry:stä, koulutuspoliittinen asiantuntija Annakaisa Tikkinen Suomen Lukiolaisten Liitto ry:stä pääsihteeri Maiju Korhonen Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry:stä, rehtori Kimmo Laitinen Suomen rehtorit ry:stä, pääsihteeri Kaisa Vähähyyppä Ylioppilastutkintolautakunnasta.

Työryhmän asiantuntijajäseniksi opetusministeriö kutsui lainsäädäntöneuvos Eerikki Nurmen opetus- ja kulttuuriministeriöstä, rehtori Ari Pokan Schildtin lukiosta sekä rehtori Mauri Reinikan Sotkamon lukiosta.

Työryhmän sihteereiksi ministeriö kutsui opetusneuvos Heikki Blomin ja opetusneuvos Tarja Riihimäen opetus- ja kulttuuriministeriöstä.

Työryhmän toimikausi päättyi 3.6.2016. Työryhmä kokoontui neljä kertaa.

Työryhmä toteutti neljä kyselyä. Ensimmäinen kysely toteutettiin lukion rehtoreille Suomen Rehtorit ry:n kanssa. Toinen kysely toteutettiin yhteistyössä ulkoasianministeriön kanssa ja kohdentui Suomen suurlähetystöille/edustustoille. Kolmas kysely kohdentui kotimaisille Team Finland rahoittajille ja koski koulutusviennin rahoitusta. Neljäs kysely tehtiin Education Export Finland -kasvuohjelmaan osallistuville muutamalle yritykselle.

Työryhmä hyödynsi työssään myös ministeriön laatimaa Koulutusviennin tiekarttaa 2016–2019 ja Ammatillisen koulutuksen viennin edistämishankkeesta (2015) saatuja kokemuksia sekä Lauri Tuomen Finpro:lle laatimaa koulutusvientiselvitystä (2016).

Työryhmä arvioi koulutusviennin suurimmiksi esteiksi toiminnan hajanaisuuden, puuttuvat taloudelliset ja toiminnalliset resurssit, puutteet tuotteistamisessa ja markkinoinnissa sekä rajoitetut liiketoiminta- ja rahoitusmahdollisuudet.

Työryhmä ehdottaa lukuisia toimenpiteitä koulutusviennin edistämiseksi toisen asteen koulutuksessa. Näitä ovat muun muassa liiketoimintaosaamisen, markkinoinnin ja riskienhallinnan osaamisen kehittäminen, kansallisen koulutusviejää palvelevan tukiorganisaation perustaminen, viennin tuki-instrumenttien rakentaminen eri toimijoille, ylioppilastutkinnon mahdolliseksi vientituotteeksi selvittäminen, ammatillisen koulutuksen tutkintotavoitteisen koulutuksen vientikokeilua EU/ETA-alueen ulkopuolelle ja koulutuksen järjestäjille oikeus tilauskoulutuksen järjestämiseen urheilijoille suunnatussa IB-tutkintoon johtavassa koulutuksessa EU- ja ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta. Tutkintotavoitteisen koulutuksen vientiin sisältyy monia lainsäädäntöön liittyviä haasteita kuten opetuskieli, opetuksen järjestämispaikka, opetuksen maksuttomuus, opiskelijavalinta, opintososiaaliset edut ja kyseisen koulutuksen sisältyminen valtionosuuden piiriin ja se, ettei koulutusta voida järjestää voiton tavoittelemiseksi.

Saatuaan työnsä päätökseen, työryhmä luovuttaa ehdotuksensa opetus- ja kulttuuri-ministeriölle.

Helsingissä 22.6.2016

Jouni Kangasniemi

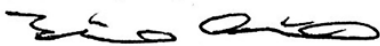
Hanna Autere

Marja Honkaheimo

Marja Honkaheimo

Kirsi Koivunen

Kimmo Laitinen

Kari Mattila

Ari Pokka

Mauri Reinikka

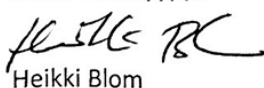
Mauri Reinikka

Annakaisa Tikkinen

Kaisa Vähähyppä

Heikki Blom

Lieselotte Eskelinen

Lieselotte Eskelinen

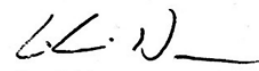
Mervi Jansson

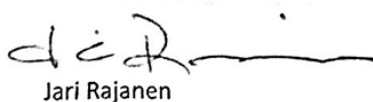
Maiju Korhonen

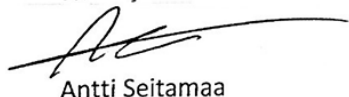
Hannele Louhelainen

Eerikki Nurmi

Jari Rajanen

Antti Seitamaa

Katariina Walker

Tarja Riihimäki

Tarja Riihimäki

Sisältö

1	Johdanto	6
2	Koulutusvienti	8
3	Suomalaisen koulutuksen vahvuudet ja koulutusviennin kehittämisen visio	11
4	Nykytilan kuvaus	12
	4.1 Toisen asteen koulutuksen kysyntä	13
	4.2 Lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto	14
	4.3 Ammatillinen koulutus	20
	4.4 Toisen asteen koulutus ja yritysten toiminta	22
	4.5 Koulutusviennin rahoitusmahdollisuuksista	22
5	Työryhmän ehdotukset ja toimenpideohjelma	24
	5.1 Työryhmän yleiset ehdotukset	24
	5.2 Lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon vienti	26
	5.3 Ammatillisen koulutuksen vienti	27
	Liite. Tehdyt kyselyt	28
	Kuvailulehti	31
	Presentationsblad	30

1 Johdanto

Pääministeri Sipilän strategisessa hallitusohjelmassa (27.5.2015) yksi hallituskaudelle asetetuista tavoitteista on lisätä koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyyttä ja purkaa koulutusviennin esteet. Strategisen hallitusohjelman toimintasuunnitelmassa (28.9.2015) tarkennettiin osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeita ja toimia hallituskauden aikana.

Toisen asteen koulutusviennin esteiden purku on osa osaamisen ja koulutuksen kärkihankkeen toteutusta. Tehtävään asetetun työryhmän (25.3.–3.6.2016) tuli sen tehtävänannon mukaisesti:

- selvittää koulutusviennin mahdollisuuksia toisen asteen koulutuksessa
- laatia esitys ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen koulutusviennin vauhdittamiseksi
- tehdä esityksiä tarvittavista säädösmuutoksista toisen asteen koulutuksen viennin edistämiseksi.

Lisäksi asettamiskirjeen mukaisesti työryhmän tuli laatia toimenpideohjelma ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen viennin edistämiseksi.

Koulutusviennin esteitä on jo purettu korkeakoulutuksen osalta. Eduskunta hyväksyi syksyllä 2015 hallituksen esityksen EU/ETA-alueiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukuvuosimaksuista (HE77/2015 vp). Esityksen mukaisesti korkeakoulut ovat voineet ottaa käyttöönsä vähintään 1 500 euron suuruiset lukuvuosimaksut 1.1.2016 alkaen EU/ETA-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta vieraskielisissä ohjelmissa. Korkeakouluilla on velvollisuus periä lukuvuosimaksuja 1.8.2017 jälkeen opintonsa aloittavilta edellä mainituilta opiskelijoilta. Säädökset edellyttivät myös, että korkeakouluilla tulee olla lukuvuosimaksujen rinnalla apurahajärjestelmä, jolla tuetaan lahjakkaiden opiskelijoiden opiskelua lukuvuosimaksujen tultua käyttöön EU/ETA-alueen ulkopuolisille opiskelijoille. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen tilauskoulutusta koskevaa lainsäädäntöä on samalla täsmennetty. Lainsäädäntö on tullut voimaan 1.1.2016.

Koulutusviennin edistämistä erityisesti liiketaloudellisena palveluvientinä on kuvattu tarkemmin opetus- ja kulttuuriministeriön Koulutusviennin tiekartassa 2016–2019 (OKM:n julkaisu 2016:9). Erityisesti sen liitteessä kaksi, on kuvattu koulutusviennin toistaiseksi tunnistettuja esteitä. Työryhmä on ottanut tiekartan valmistelussa tehdyn työn huomioon. <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2016/koulutusvienti.html>

Ammatillisen koulutuksen viennin esteitä on kartoitettu myös Opetushallituksen rahoittamassa Ammatillisen koulutuksen viennin edistämisen hankkeessa (<http://www.ammattillinenkoulutusvienti.fi/>). Hankkeessa on tuotettu analyysi ammatillisen koulutusviennin nykytilasta, sen edistämisestä ja esteistä sekä tehty ehdotus toimintasuunnitel-

maksi ammatillisen koulutuksen viennille (Ammatillisella koulutuksella on vientiä. Toimintasuunnitelma toisen asteen ammatillisen koulutuksen viennille (OPH, 2016)).

Suomessa virallisen tutkintojärjestelmän mukainen tutkintoon johtava koulutus on julkisesti rahoitettua ja pääsääntöisesti maksutonta oppilaille ja opiskelijoille. Tämä on estänyt mm. tutkintoon johtavan koulutuksen viennin, koska tutkinnosta tai siihen johtavasta koulutuksesta ei voi periä maksuja. Työryhmä tarkasteli tältä osin lähinnä tutkintotavoitteisen toisen asteen koulutuksen viennin näkökulmia ja sen osalta tilauskoulutuksen mahdollistamista. Työryhmä tarkasteli lisäksi myös muita koulutusviennin muotoja ja niiden edistämisen mahdollisuuksia.

Työryhmä haluaa erikseen korostaa, että koulutusviennin edistäminen ei tarkoita luku-kausimaksuja suomalaisille ja EU/ETA-alueelta tuleville opiskelijoille. Työryhmä ei myöskään esitä Suomen julkisen koulutuksen organisoimista markkinaperusteisesti.

Työryhmä teki neljä lyhyttä kyselyä: lukion rehtoreille koulutusviennin mahdollisuuksista ja esteistä, Suomen ulkomailla toimiville lähetystöille ja edustustoille koulutusosaimisen kysynnästä, keskeisille julkisille rahoitusorganisaatioille niiden mahdollisuuksista tukea koulutuspalvelujen kehittämistä sekä koulutusliiketoimintaa harjoittaville yrityksille niiden kokemista viennin esteistä.

2 Koulutusvienti

Koulutusvienniksi voidaan lukea kaikki koulutukseen, koulutusjärjestelmään tai osaamisen siirtoon pohjautuva liiketoiminta, josta muotoillusta tuotteesta tai palvelusta ulkomaalainen taho (yksityishenkilö, yksityinen tai julkinen organisaatio tai muu rahoittaja) maksaa. Yleisimpiä koulutusviennin tuotteita ja palveluita ovat mm. (korkeakoulu) tutkinnot ja niiden osien myynti, räätälöidyt täydennyskoulutukset (esimerkiksi opettajien pedagoginen koulutus, eMBA), koulutusjärjestelmiin liittyvät konsultoinnit ja kehittäminen, koulutussektorin kehittämishankkeet (ml. koulutuksen laadun kehittämien ja arviointi) sekä oppimiseen liittyvät sähköiset ja fyysiset tuotteet tai palvelut sekä oppimisympäristöt (kalusteet, rakennussuunnittelu, teknologiaratkaisut). Koulutusvienti laajimmillaan voi liittyä myös muulla toimialalla tarjottavan tuotteen tai palvelun edellyttämän osaamisen siirtoon, kuten paperikonetoimituksiin liittyvä käyttö- ja huoltotoiminnan- tai metsäalan asiantuntijakoulutus, vesilaitoksen huoltohenkilöstön koulutus tai muu vastaava täydennyskoulutus.

Mailman johtavissa koulutusmaissa koulutusta on järjestetty julkisen palvelun rinnalla myös liiketaloudellisin periaattein jo pitkään. Suomi on tässä suhteessa vasta-alkaja toimialalla. Erityisesti perinteinen tutkintokoulutus lukukausimaksuineen tuo merkittävää lisärahoitusta koulutuksen järjestämiseen ja kansantalouteen niitä tarjoavissa maissa. FINPROn (2016) tuoreen selvityksen mukaan Hollannissa on arvioitu ulkomaisten opiskelijoiden nettovaikutuksen talouteen olevan noin 740 miljoonaa euroa/vuosi. Uudessa Seelannissa koulutusviennin arvioidaan tuottavan noin 300 miljoonaa euron tulot. Iso-Britanniassa yksinomaan lukukausimaksujen osuudeksi arvioidaan noin 5,8 miljardia euroa. Esimerkiksi Norja on valinnut koulutuksensa kansainvälistämisen (2016–2020) keskeiseksi strategiseksi painopisteeksi. Strategia sisältää myös merkittävän elinkeinoelämää tukevan näkökulman.

Koulutusviennin lähtökohtana on liiketaloudellisesti kestävä, laadukas ja eettinen toiminta. Suomessa julkisesti rahoitetun toisen asteen koulutuksen järjestämisluvan ehdoksi on lainsäädännössä määritelty, että ammatillista tai lukiokoulutusta ”ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi”. Määrittely koskee julkista palvelutehtävää ja julkisella rahoituksella tuotettua koulutusta. Julkinen koulutus on määritelty verovapaaksi ja tämä mahdollistaa liiketoiminnan harjoittamisen, mutta sen tuotto tulee käyttää oman toiminnan kehittämiseen. Edellä oleva muodostaa haasteen koulutusviennille, koska se on luonteeltaan liiketoimintaa ja siitä saatava voitto muodostaa yhden tärkeän motiivin koulutusviennille.

Työryhmän työssä lähtökohtana on ollut, että tutkintotavoitteinen koulutus tulee olemaan jatkossakin luvanvaraista toimintaa, jossa julkinen taho huolehtii kansallisen tutkintoon johtavan koulutuksen edellytyksistä ja laadusta. Toisen asteen koulutusvientä tulisi kuitenkin edistää. Meneillään olevat lukiokoulutuksen kehittämistoimet ja ammatillisen koulutuksen reformi antavat hyvät mahdollisuudet purkaa lainsäädännössä ja rakenteissa olevia koulutusviennin esteitä.

Työryhmän työssä erityinen huomio on kiinnitetty jo olemassa olevien vientimahdollisuuksien parempaan hyödyntämiseen. Esille on noussut mm. se, että tutkintotavoitteista koulutusta voitaisiin viedä erityisesti EU/ETA-alueen ulkopuolella järjestettävänä tilauskoulutuksena, jonka asiakas maksaisi kokonaisuudessaan. Suomalaisten osaamisvaatimusten mukainen tutkinto, koulutuksen korkea laatu ja hyvä maine on nähty koulutusviennin vahvuutena sekä markkinoinnissa että asiakkaalle syntyvänä lisäarvona työllistymisen edistäjänä. Tutkintotavoitteisen koulutuksen ja tutkintojen viennissä on kyse viimekädessä tutkinnon mukanaan tuomasta tunnustetusta muodollisesta pätevyydestä koko EU/ETA-alueella ja sen myötä myös jatko-opintokelpoisuudesta.

Jo nykyisellään koulutukseen liittyviä tuotteita ja palveluita viedään osana palvelujen vientiä. Näitä palvelutuotteita ovat esimerkiksi maksulliset (täydennys)koulutukset, jotka koostuvat tutkinnon osista tai tutkintoa lähellä olevista osaamiskokonaisuuksista, tutkinnon jälkeisestä osaamisen kehittämisestä tai tutkinnon suorittamiseen valmiuksia antavasta koulutuksesta. Koulutusvientä ovat myös konsultointi koulutusjärjestelmien kehittämiseksi ja muu asiantuntemuksen vienti. Olennaista tämän tyyppisen viennin osalta on se, että siitä ei ole säädetty tutkintokoulutusta vastaavasti ja markkinat ovat lähtökohtaisesti avoimet kaikille koulutuspalvelua tuottaville yhteisöille ja yrityksille. Koulutuspalvelu ja tuotteet ovat näiltä osin myös suomalaisten saatavilla ja hankittavissa.

Toisen asteen koulutusviennin kannalta toiminnassa tulee ottaa huomioon muun muassa seuraavat tutkintokoulutusta, koulutuksen arviointia ja rahoitusta koskevat säädökset sekä koulutuksen järjestämistä, ohjausta ja hankintoja koskevat lait ja niiden asettamat rajoitukset:

- toisen asteen tutkintokoulutusta koskevat säädökset: laki ammatillisesta koulutuksesta (630/1998), laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (630/1998), lukiolaki (629/1998) ja laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998)
- ylioppilastutkinnon järjestämistä koskevat säädökset (672/2005)
- koulutuksen arviointia koskevat säädökset
- laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009)
- laki oppilas- ja opiskelijahuollosta (1287/2013)
- kuntalaki ja muut kunnallista toimintaa koskevat säännökset
- valtion maksuperustelaki
- laki julkisista hankinnoista (348/2007), EU:n säännökset
- Euroopan talousalueen sopimukset jäsenmaiden kansalaisten yhdenvertaisesta kohtelusta
- kotimaiset ja vientikohteen elinkeinotoimintaan ja palvelujen tuottamiseen liittyvät verotusta ja palvelun toteuttamista koskevat säädökset
- julkishallintoa koskeva säädökset

Koulutusviennin suurimmat lainsäädännön haasteet toisen asteen koulutuksen viennissä liittyvät erityisesti tutkintojen perusteisiin, koulutuksen järjestämistä koskeviin säädöksiin

(koulutustehtävä, koulutuksen järjestämispaikka, opetus- ja tutkintokieli) sekä rahoitukseen.

Lisäksi koulutusviennin käynnistämistä hidastavat mm liiketoimintaosaamisen ja koulutuksen tuotteistamiseen ja markkinointiin liittyvän osaamisen puutteet, referenssien saamisen vaikeus, pääomien, riski- ja tuotekehitysrahoituksen heikko saatavuus, eri toimijoiden vähäinen yhteistyö ja koulutusviennin onnistumisen kannalta tärkeiden yhteisten kansallisten tukitoimintojen puuttuminen.

3 Suomalaisen koulutuksen vahvuudet ja koulutusviennin kehittämisen visio

Suomalainen koulutus on ollut 2000-luvulta alkaen lisääntyvän kansainvälisen kiinnostuksen kohteena. Suomalaista koulutusjärjestelmää pidetään kokonaisuudessaan korkeatasoisena ja tehokkaana. Keskeiset kehittämistä koskevat ratkaisut ovat päättäjien, asiantuntijoiden ja tutkijoiden jatkuvan kiinnostuksen kohteena koti- ja ulkomailla.

Menestys OECD:n PISA-arvioinneissa 2000-luvun alusta käänsi ensin asiantuntijavirrat Suomeen. Hyvät oppimistulokset ja joustavuus koulutuksen toteutuksessa, tutkintojen laatu, oppilaiden ja opiskelijoiden tasa-arvo ja vaikuttamismahdollisuudet oppilaitosyhteisössä, kehittyneet tietojärjestelmät ja koulutuskiinteistöjen ratkaisut ovat osaltaan vaikuttaneet Suomalaisen koulutuksen hyvään maineeseen. Opettajien korkea osaaminen, laaja autonomia omassa työssään ja tapamme uudistaa koulutusta on mahdollistanut rikkaat kokeilut, vahvan kollegiaalisen ja moniammatillisen verkottumisen sekä hyvien toimintamallien laajentamisen. Suomeen on syntynyt jatkuvasti monipuolista ja laadukasta oppimista edistävää osaamista. Oppilaitosjohdon vahva hallinnollinen ja pedagoginen osaaminen sekä tuki henkilöstölle ovat suomalaisen koulutuksen vahvuuksia. Elinikäinen oppiminen ja koulujärjestelmämme sille luomat mahdollisuudet ovat myös kansainvälisesti edistyksellisiä ratkaisuja. Toimintaympäristömme kansainvälistyessä ja kansainvälisen vuorovaikutuksen lisääntyessä koulutussektorille on yhä enenevässä määrin syntynyt myös tilausta koulutusosaamisen viennille. Valmiudet tähän ovat olleet toistaiseksi vähäiset.

Suomalaisen koulutuksen ja osaamisen vientiä tukee visio, jonka mukaan Suomeen keskittyy tulevina vuosina maailman mittakaavassa ainutlaatuista yksilön ja yhteisön oppimista sekä kansallisten koulutusjärjestelmien kehittämistä palvelevaa osaamista, joka kiinnostaa maailmalla. Suomeen keskittyy koulutusta ja osaamista sekä niitä palvelevaa tutkimusta ja kehittämistä yhdistävä paikka, jossa uuden koulutusta ja osaamista koskevien palveluiden, tuotteiden ja uusien toimintatapojen kehittäminen on luontevaa ja kaikki osapuolia hyödyntävää, myös taloudellisesti.

Koulutusvientä tukevat myös suomalaisen yhteiskunnan kansalliset vahvuudet, joita ovat muun muassa puhdas ympäristö ja luonto, yhteiskunnan avoimuus ja kehittyneisyys, kansalaisten turvallisuus, sanan vapaus, liiketoimintakulttuuri ja kehittynyt hallinto.

4 Nykytilan kuvaus

Ammatillisessa koulutuksessa on siirrytty osaamisperusteisuuteen, laajennettu työpaikalla tapahtuvaa oppimista ja kehitetty työelämäyhteistyötä. Osaamisen arviointi on siirretty työpaikoille ammattiosaamisen näyttöihin ja arviointi tehdään työelämän ja koulutuksen järjestäjien yhteistyönä. Lukiokoulutuksessa uudistetaan opetussuunnitelmia, toimintakulttuuria, pedagogiikkaa ja oppimisympäristöjä sekä ylioppilastutkintoa.

Toisen asteen koulutusta kehitetään jatkuvasti tulevaisuuden haasteisiin vastaamiseksi. Talouden sopeuttaminen ja sen myötä toiminnan tehostaminen on edellyttänyt monia muutoksia perinteisiin toimintatapoihin ja rakenteisiin. Erityisesti koulutusviennin tarjoamat mahdollisuudet osana koulutuksen kansainvälistä muuta toimintaa ovat herättäneet kasvavaa kiinnostusta. Koulutusvienti nähdään uutena mahdollisuutena kehittää toimintaa ja etsiä uusia toisiaan täydentäviä yritys yhteistyön mahdollisuuksia. Koulutusalan toimijoille, erityisesti opetushenkilöstölle koulutusvienti tarjoaa uusia kiinnostavia työmahdollisuuksia ja edistää koulutuksen laadun kehittymistä myös kotimaassa.

Käytännössä toisen asteen koulutuksen vienti on tähän saakka keskittynyt erilaisiin täydennyskoulutuksen tarjontaan, opetuksen kehittämiseen ja oppilaitoksen johtamiseen tai opettajankoulutukseen liittyvien asiantuntijapalveluiden myyntiin, muutamaa laajempaa poikkeusta lukuun ottamatta. Erityisesti digitaalisten palveluiden ja oppimateriaalien, oppimispelien ja -simulaatioiden kysyntä on ollut kasvussa jo usean vuoden ajan. Toisen asteen koulutuksen vientiin erikoistuneet yritykset ovat toistaiseksi pääosin pieniä. Ne ovat toimineet alle viisi vuotta.

Suomalaisen koulutusviennin kokonaisarvosta ei ole toistaiseksi saatavilla luotettavaa tilastoa. Toistaiseksi esitetyt arviot koulutusviennin liikevaihdosta vaihtelevat noin 15–250 miljoonan euron välillä, riippuen siitä, lasketaanko oppikirjakustannustoiminta mukaan. Koulutusviennin laajaan määritelmään kuuluvat tuotteet luokitellaan toistaiseksi useammalle palvelukaupan alueelle. Kaupan arvon luotettava määrittäminen on nykyisellään vaikeaa tai lähes mahdotonta.

Kiinnostavaa tietoa joidenkin esimerkkimaiden koulutusviennin nykytilasta on koottu Finpron Education Export Finland -kasvuohjelman teettämään raporttiin: Koulutusvientiselvitys. Maailman parhaiden koulutusvientimaiden toiminnan tarkastelu, (2016). Se käsittelee koulutusviennin strategioita ja toteutusta kuudessa Suomen kannalta kiinnostavassa maassa. Raportissa on tunnistettu kaksi globaalien koulutusviennin strategista mallia. Ensimmäisessä vahvistetaan vakioitujen tuotteiden ja palveluiden vientiä kohdemaihin tai kotimaassa tapahtuvaa tutkintokoulutuksen myyntiä ulkomaalaisille opiskelijoille. Toisessa rakennetaan olosuhteisiin ja asiakkaiden tarpeisiin lokalisoituja ja räätälöityjä ratkaisuja. Vakioitujen palvelujen myynnin

strategiaa toteuttaa mm. Iso-Britannia, USA ja Uusi Seelanti. Vastavuoroiseen ja kumppanuuteen tähtäävää strategiaa toteuttaa Saksa, Hollanti ja Norja.

Työryhmän näkemyksen mukaan koulutusviennin edistäminen edellyttää vahvaa strategialähtöistä lähestymistapaa ja julkista läsnäoloa valituissa kohdemaissa tai alueilla. Menestyneille koulutusviejille on yhteistä se, että ne ovat luoneet julkisia tukiorganisaatioita kansainvälistymisen tueksi, kuten saksalainen DAAD ja iMOVE, englantilainen British Council ja Uuden Seelannin Education NZ. Ne edistävät välillisesti myös maansa koulutusvientä sekä julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä koulutusviennissä. Maiden koulutusbrändien kehittäminen on kiinteä osa koulutusvientistrategian toteuttamista. Toisen asteen koulutuksen viennin kannalta työryhmä näki tärkeäksi edistää vastavuoroisen ja kumppanuuteen perustuvaa maastrategiaa myös Suomessa. Lisäksi koulutusviennin tueksi tarvitaan vahva julkinen tukiorganisaatio kuten kohdemaiden ratkaisut osoittavat.

4.1 Toisen asteen koulutuksen kysyntä

Ammatillisen koulutuksen kysyntää ulkomailla on selvitetty ammatillisen koulutuksen viennin edistämisen (<http://www.ammatillinenkoulutusvienti.fi/>) hankkeessa vuonna 2015. Lukiokoulutuksen kysyntää on selvitetty työryhmän aikana lukiodien rehtoreille tekemässä kyselyssä. Lukion rehtoreille tehdyn kyselyn tuloksia on kuvattu tarkemmin seuraavassa luvussa 4.2. Lisäksi työryhmä teki lyhyen kyselyn Suomen lähetystöjen edustajille. Siinä arvioitiin mm. eri maissa herännyttä kiinnostusta suomalaisen lukio- ja ammatilliseen koulutukseen ja sitä koskevaan muuhun osaamiseen.

Suomalaisen koulutuksen kysyntä

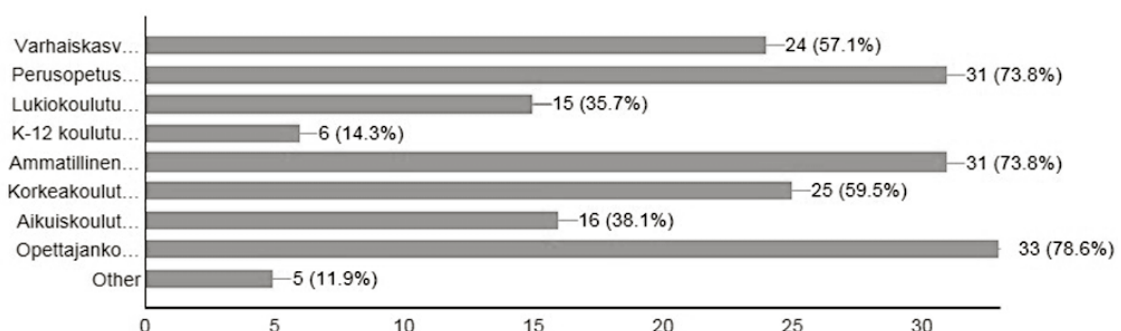
Työryhmän selvitys lähetystöille toteutettiin yhteistyössä ulkoministeriön kanssa. Lyhyen määräajan puitteissa kyselyyn vastasi 49 henkilöä lähetystöissä tai edustustoissa. Vastaja antoivat tiedot yhteensä 53 maan osalta. (Kyselylomake liitteessä).

Lähetystöjen arvion mukaan 70 prosentissa kyselyssä esiin tulleista maista oli käynnissä koulutusjärjestelmää koskeva uudistus ja näissä on kysyntää myös toisen asteen koulutukselle. Erityisesti ammatillisella koulutuksella uskotaan olevan kysyntää (73 %). Lukiokoulutuksen osalta luku on selvästi alhaisempi (36,7 %). Lähes neljä viidestä vastaajasta arvioi erityisesti suomalaisen opettajankoulutuksen (perus- ja ammatilliset opettajat) kaikkein kiinnostavimmaksi ja kysytyimmäksi maailmalla.

Lähetystöjen arvio koulutuksen kysynnästä koulutussektoreittain eri maissa on kuvattu alla:

Arvionne siitä, onko maassa kiinnostusta hankkia suomalaista koulutusvientiosaamista seuraavilla sektoreilla/asteilla (rasti, mikäli kyllä):

(42 responses)

Suomi on nostettu esiin yhdeksi malli-/esimerkkimaaksi koulutuksen ja sen kehittämisen saralla mm. seuraavissa maissa: Brasiliassa, Egyptissä, Chilessä, Kolumbiassa ja Kazakstanissa, Vietnamin ja Ranskassa. Suomalaisia koulutusratkaisuja seurataan näissä maissa erityisen aktiivisesti ja suurella mielenkiinnolla.

Kiinnostusta suomalaisen toisen asteen koulutukseen ja sen kehittämiseen on tunnistettu muun muassa seuraavissa maissa:

Kiinnostusta ammatilliseen koulutukseen ja sen kehittämiseen

Argentiina	Australia	Etelä-Afrikka	Etelä-Korea	Bolivia	Brasilia
Chile	Ecuador	Filippiinit	Intia	Iran	Kazakstan
Kanada	Kolumbia	Kosovo	Kroatia	Makedonia	Malesia
Meksiko	Montenegro	Namibia	Palestiina	Peru	Puola
Ranska	Ruotsi	Sambia	Serbia	Singapore	Tseki
Uruguay	Uusi-Seelanti	Venäjä			

Kiinnostusta lukiokoulutukseen ja sen kehittämiseen

Ecuador	Etelä-Afrikka	Bolivia	Brasilia	Kazakstan	Kolumbia
Kosovo	Meksiko	Norja	Peru	Puola	Ruotsi
Uruguay	Valko-Venäjä	Venäjä			

Kohdemaissa koulutuspalvelujen hankinnasta vastaa usein julkinen tai yksityisen sektori tai ne yhdessä. Maiden käytännöt vaihtelevat suuresti. Lähetystöjen arvion mukaan julkinen sektori on koulutuspalvelun ostajana noin 89 prosentissa kohdemaita. Yksityinen sektori on asiakkaana noin 66 prosentissa arvioiduista maista. Kansainvälisillä rahoitusorganisaatioilla (mm. Maailmanpankki, alueelliset kehityspankit, YK) on keskeinen rooli noin kolmanneksessa maista, erityisesti kehittyvissä maissa.

Kyselyn vastauksissa tuli esiin myös se, että lähetystöverkosto tarjoaa hyödyllisiä tukipalveluita koulutusviennin toimijoille. Näitä ovat mm. lähetystöjen normaali tiedonhankinta ja paikallisen koulutuksen tilannetieto, kontaktien luominen ja ylläpito, (julkisen ja yksityisen sektorin toimijat: mm. ministeriöt, investoijat ja asiakkaat), arvovaltapalvelut (yhteyksien avaaminen, korkean tason tapaamiset, osallistuminen tilaisuuksiin ja seminaarien järjestäminen) sekä suomalaisen koulutusosaamisen esittely. Lisäksi ovat mahdollisia esimerkiksi tiedottaminen, toimittajavierailut, kaupan esteiden esiin nosto ja tilojen tarjoaminen tilaisuuksien järjestämiseksi. Samalla todettiin kuitenkin akuutti tarve rekrytoida koulutusasioita seuraava ja niistä vastaava henkilö, erityisesti maissa, joissa on tunnistettu mielenkiintoa suomalaista koulutusta kohtaan.

Työryhmä arvioi Suomessa järjestettävän toisen asteen koulutuksen kysynnän olevan ainakin alkuvaiheessa maltillista. Arviossa on huomioitava se, että toisen asteen tutkintoon johtavan koulutuksen maksullisuus tilauskoulutuksena tai muutoin ei ole tähän mennessä ollut edes mahdollista, joten todellisen kysynnän arviointi on vaativaa.

4.2 Lukiokoulutus ja ylioppilastutkinto

Suomalaista lukiokoulutusta ja ylioppilastutkintoa kohtaan esiintyy kansainvälistä mielenkiintoa. Suomalaisessa lukiokoulutuksessa on monista vastaavan tasoista opinnoista kansainvälisesti poikkeavia, mutta samalla kiinnostavia ratkaisuja. Näitä ovat mm. kursimuotoisuus, luokaton toimintamuoto, jaksojärjestelmä, kurssitarjotin, laskennallinen rahoitusjärjestelmä ja valtakunnallisesti kaikissa kouluissa yhtäaikaaisesti toteutettava valta-

kunnallinen ylioppilastutkinto. Lukiokoulutuksen ohella ylioppilastutkinto on Suomessa uudistumassa merkittävästi lähivuosina. Merkittävimpänä muutoksena on tieto- ja viestintätekniikan käyttöönotto tutkinnon suorittamisessa. Se voi antaa uudenlaisia merkittäviä mahdollisuuksia tutkinnon laajentamiseksi jopa kansainvälisesti suoritettavaksi.

Lainsäädäntö ja muu säätely

Lukiokoulutuksen järjestäminen on luvanvaraista. Luvista päättää opetus- ja kulttuuriministeriö. Luvan myöntämisen edellytyksenä koulutuksen järjestäjälle on, että koulutus on tarpeellista ja että hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Opetuskieliksi on säädetty suomi tai ruotsi. Opetuskieli saa olla myös saame, romaani tai viittomakieli. Erillisessä opetusryhmässä tai oppilaitoksessa opetus voidaan antaa jollakin muulla kuin edellä mainituilla kielillä. Ulkomaiset opiskelijat on voitu ilmoittaa valtionosuuden laskettavaan opiskelijamäärään, jolloin heistä on maksettu rahoituslain mukaisesti määräytyvä valtionosuus.

Koulutuksen järjestäjä voi erityisen koulutustehtävän perusteella poiketa lukion oppimäärää koskevista säännöksistä (Lukiolain 4 ja 7 §). Tällainen erityinen koulutustehtävä on esimerkiksi kansainväliseen ylioppilastutkintoon johtavat opinnot (International Baccalaureate -IB), jossa tutkintoon johtava koulutus muodostuu ns. valmistavan vuoden opinnoista (pre-year studies) ja kahden vuoden pituisista IB-opinnoista. Nämä opinnot tehdään Suomessa englanninkielellä. International Baccalaureate -tutkinnon, Reifeprüfung-tutkinnon sekä Eurooppa-koulujen eurooppalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa samat oikeudet kuin suomalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen. Eurooppalaista ylioppilastutkintoa järjestetään vain Helsingin eurooppalaisessa koulussa, josta on säädetty omalla erillisellä lailla (1463/2007).

Opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluamaansa lukioon. Opiskelijaksi lukiokoulutukseen voidaan ottaa henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää mutta jolla katsotaan muutoin olevan riittävät edellytykset lukio-opinnoista suoriutumiseen. Näin opiskelijaksi voidaan ottaa henkilö, jolla ei ole suomalaisen perusopetuksen oppimäärää vaan esimerkiksi sitä vastaavaksi katsottava ulkomaiset opinnot. Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoita tulee kohdella yhdenvertaisesti. Yhdenvertaisuuden on katsottu toteutuvan silloin, kun tiettyyn hakuryhmän sisällä kuten esimerkiksi IB-linjalle hakeviin sovelletaan yhdenvertaisia haku- ja valintamenettelyjä.

Lukion oppimäärä tai osa siitä voidaan suorittaa oppimäärään kuuluvien tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta kokeissa, joiden toimeenpanosta ja arvostelusta huolehtii tässä laissa tarkoitettu koulutuksen järjestäjä siten kuin asetuksella säädetään. Ministeriön asetuksen (1323/2001) mukaisesti erillisestä kokeesta, jossa lukion oppimäärä tai osa siitä suoritetaan oppimäärään kuuluvien tietojen ja taitojen hankkimistavasta riippumatta, opiskelijalta voidaan periä enintään 50,50 euron suuruinen maksu.

Lukiolain (629/1998) 28 §:n mukaan opetus on opiskelijalle maksutonta. Päätoimisissa opinnoissa opiskelijalla on oikeus maksuttomaan ateriaan niinä työpäivinä, joina opetussuunnitelma edellyttää opiskelijan läsnäoloa koulutuksen järjestäjän osoittamassa koulutuspaikassa. Samoin, jos opiskelu on järjestetty sisäoppilaitosmuotoisesti tai opiskelija asuu koulutuksen järjestäjän asuntolassa, on asuminen maksutonta. Sisäoppilaitosmuotoisesti opiskelevalla on oikeus myös muuhun päivittäiseen ruokailuun.

Sen sijaan lain 28 §:n mukaan yhtä tai useampaa ainetta opiskelevalta (ns. aineopiskelijat) sekä ylioppilastutkinnosta ja erillisistä kokeista (ns. yksityisopiskelijat) voidaan periä maksuja. Samoin ulkomailla järjestettävässä opetuksessa ja yksityisen yhteisön tai säätiön ministeriön antaman erityisen koulutustehtävän perusteella muulla kuin suomen, ruotsin, saamen, romaanin tai viittomakielellä järjestämässä opetuksessa voidaan opiskelijoilta periä kohtuullisia maksuja. Lisäksi ministeriö voi erityisestä syystä antaa luvan maksujen perimiseen muiltakin opiskelijoilta.

Opetusministeriön asetuksella (1323/2001) säädetään tarkemmin eräiden oppilailta ja opiskelijoilta perittävien maksujen perusteista. Asetuksen mukaan ulkomailla järjestettävässä lukiokoulutuksessa opiskelijoilta voidaan periä maksuja enintään 2 420 euroa vuodessa. Espanjan suomalaisessa lukiossa opiskelijalta voidaan kuitenkin periä maksuja enintään 2 900 euroa vuodessa. Vieraskielisessä opetuksessa, jota yksityinen opetuksen järjestäjä järjestää opetusministeriön määräämän erityisen koulutustehtävän perusteella, opiskelijalta voidaan periä maksuja enintään 673 euroa vuodessa. Helsingin Kansainvälisen koulun oppilaalta voidaan kuitenkin periä maksuja enintään 8 914 euroa vuodessa. Aineopiskelijalta voidaan periä opetuksesta maksua, joka on enintään 50 prosenttia kurssin järjestämisestä aiheutuvista keskimääräisistä opiskelijaa kohden lasketuista vuosikustannuksista.

Jos lukiokoulutuksen järjestäjä antaa opiskelijalle opiskelun edellyttämiä oppikirjoja tai muita opiskelijan henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja oppimateriaaleja taikka henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja työvälineitä, koneita, laitteita, materiaaleja ja muita tarvikkeita, jotka koulutuksen päätyttyä jäävät opiskelijalle, voi koulutuksen järjestäjä periä niistä maksun enintään todellisten hankinta- tai tuotantokustannusten mukaisesti. Jos opiskelija hankkii mainitut oppimateriaalit ja tarvikkeet muuten, häneltä ei voida periä tässä momentissa tarkoitettuja maksuja. Edellä tarkoitettuina oppimateriaaleina ja tarvikkeina ei pidetä maksuttomaan opetukseen kuuluvia opetuksen järjestämisen edellyttämiä työvälineitä, koneita, laitteita, suojavaatteita, työturvallisuussäännösten edellyttämiä varusteita, opetuksessa käytettäviä koulutuksen järjestäjälle kuuluvia materiaaleja ja tarvikkeita eikä muita vastaavia opetusvälineitä.

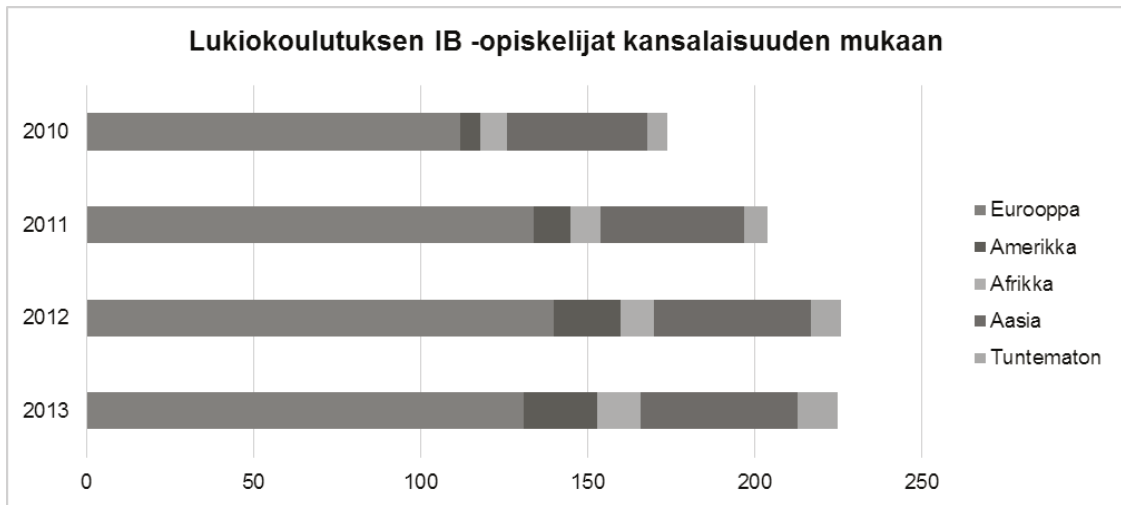
Ulkomailla järjestettävässä ja vieraskielisessä opetuksessa tarkoitettun opiskelijalta perittävä maksu ei saa ylittää euromäärää, joka saadaan, kun koulutuksen järjestäjälle koulutuksen järjestämisestä oppilasta tai opiskelijaa kohden aiheutuneista keskimääräisistä kustannuksista vähennetään kunkin oppilaan tai opiskelijan osalta koulutuksen järjestäjälle myönnetty valtionrahoitus. Asetuksessa säädettyjen maksujen perusteina käytettäviä kustannuksia laskettaessa otetaan huomioon kustannukset, joita käytetään määriteltäessä valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:ssä tarkoitettua suoritteiden omakustannusarvoa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) 7 §:n 2 momentin mukaan yksityiselle koulutuksen järjestäjälle, jolle on määrätty erityiseksi koulutustehtäväksi järjestää lukiokoulutusta muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä, myönnetään mainittua opetusta varten valtionosuutta 57 prosenttia opiskelijamäärän ja yksikköhinnan tulosta niiden opiskelijoiden osalta, joilla ei ole kotikuntalaisia (201/1994) tarkoitettua kotikuntaa Suomessa.

Ulkomaiset opiskelijat lukiossa

Lukiokoulutuksessa oli Tilastokeskuksen vuoden 2013 tietojen mukaan 1 953 ulkomaista opiskelijaa, joka on vajaat kaksi prosenttia lukion opiskelijamäärästä. IB-opiskelijoita heistä oli yhteensä 225, joiden kustannusvaikutus keskimääräisellä yksikköhinnalla laskettuna noin 1,5 miljoonaa euroa. Suurin osa IB-opiskelijoista oli kotoisin Euroopasta. Aasiasta, Afrikasta

ja Amerikasta kotoisin oli viimeisimpänä tilastovuonna 2013 ainoastaan 82 IB-opiskelijaa, joiden laskennallinen kustannusvaikutus oli noin 0,5 miljoonaa euroa.

Opiskelijamäärätiedot kansalaisuuden mukaan 20.9 tilanteen mukaan.

Lähde: Opetushallinnon ja Tilastokeskuksen tietopalvelusopimuksen aineisto.

Lukiokoulutuksen vienti -kysely lukion rehtoreille

Koulutusviennin webropol -kysely lukioille, toteutettiin yhteistyössä Suomen Rehtorit ry:n kanssa. Kyselyyn vastasi pieni määrä, 20 lukion rehtoria. Vastausten pieni määrä kuvastanee sitä, että koulutusvientikysymykset eivät ole olleet vielä kovinkaan ajankohtaisia lukiokoulutuksessa. Tätä tukee myös se, että pienestä vastaajajoukosta edelleen, vain kuusi koki koulutusvientikysymykset ajankohtaisiksi osaltaan. Kolme vastanneista kertoi pohtineensa maksujen perimistä EU- ja ETA-ulkopuolisilta opiskelijoilta. Vastaajista kahdeksan koki tällaisille maksuilla olevan tarvetta. Vain kaksi vastanneista totesi toteutaneensa tai valmistelleensa tilauskoulutusta ulkomaisille toimijoille.

Erään vastaajan mukaan suomalaisen lukiokoulutukseen kohdistunut kiinnostus kulu- van lukuvuoden aikana on ollut huomattavan suurta. Tiedusteluja ja yhteydenottoja on tullut mm. Kiinasta ja Etelä-Koreasta. Vastauksissa tuli esille, että ”tuotteen pitää muodostaa tarkka konsepti, jotta ostaja tietää tarkkaan, mitä hän saa ja millä kustannuksilla”, ”tuotteistaminen on ongelma”, ”koulutusvientiin pitäisi olla oma kehittämissiimi”. IB-opinnot tuotiin esille yhtenä mahdollisena vientituotteena.

Lukiokoulutuksen viennin kannalta kiinnostavimmiksi kokonaisuuksiksi vastaajat mainitsivat: korkeakouluyhteistyön mallit, yhteisöllisyyden ja hyvinvoinnin edistämisen mallit, digitaalisuuden ja siihen liittyvät pedagogiset toimintamallit, eri oppiaineiden sisällöt ja yleissivistävät sisällöt, laajan kielitarjonnan, kielet ja uudet teemakurssit, joiden toteuttaminen tapahtuisi tietotekniikkaa hyödyntäen, tasa-arvoa lisäävän lukiokoulutuksen, kurssimuotoisuuden menetelmänä, opetuksen demokraattisuuden, virtuaaliopetuksen mahdollisuudet ja verkkokurssit eri kielillä, englanninkielisen lukiokoulutuksen mahdollisuuden, IB-tutkinnon suomalaisten ja kansainvälisesti arvostettujen opettajien opettamana, toimintakulttuurin kehittämisen, työtapojen ja siihen sisältyvän opiskelijakeskeisen opiskelutavan, sekä ylioppilastutkinnon suorittamisen mahdollisuuden englannin kielellä.

Tutkintotavoitteinen lukiokoulutus vientikohteena

Tutkintotavoitteisen lukiokoulutuksen myynnissä toimintaa määräävinä ovat mm. säännökset, jotka määrittelevät järjestämislupaa, kuntaa, jossa opetusta järjestetään, opiskelijaksi ottoa, opetuksen maksuttomuutta, opetuskieltä, opiskelijan oikeuksia ja velvollisuuksia, todistuksenanto-oikeutta ja valtionosuuden saamista. Säännösten mukaan koulutus ei saa tuottaa voittoa. Koulutusvienti ei kuitenkaan ole mielekästä ja perusteltua, ellei se tuota myös lisäarvoa toimijalle.

Selvityksen ja saadun palautteen perusteella esille tulleet kehittämistarpeet liittyvät ensisijaisesti maksujen perimiseen tai kustannusten kattamiseen koskien EU- ja ETA-alueen ulkopuolisia opiskelijoilta IB-tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Kysyntä painottuu etenkin ulkomaisten urheilijoiden kouluttautumiseen. Tämä olisi virallisen koulutusjärjestelmän mukaista koulutusta, joka tuottaisi tutkinnosta säädetyn jatko-opinto kelpoisuuden. Maksullisuus voitaisiin toteuttaa tilauskoulutuksena. Tällöin opetuskustannusten ohella asumisesta ja muusta toiminnasta syntyvät kustannukset olisi koulutuksen järjestäjän mahdollista laskuttaa täysimääräisesti. Terveystieteiden kustannuksista voitaisiin kattaa sen mukaan kuin niistä erikseen sovittaisiin. Tämä edellyttäisi muutoksia lukiolainsäädäntöön muun muassa opiskelijavalintaa ja opetuksen maksuttomuutta kosviin säännöksiin.

Suomalaisen lukion oppimäärän (lukio-opinnot) myyminen ja vienti edellyttäisivät poikkeamia suurimmasta osasta lukiokoulutuksen säännöksistä, alkaen opetuskielestä, opetuksen maksuttomuudesta ja opiskelijavalinnasta. Käytännössä lukion oppimäärän myyminen edellyttäisi rinnakkaista säännöstöä, joka mahdollistaisi lukiokoulutukseen rinnastettavan lukiokoulutuksen myymisen esimerkiksi tilauskoulutuksena tai ulkomaisten koulutuksen järjestäjien/koulujen akkreditointia. Se edellyttäisi myös näihin opintoihin liittyen mahdollisuutta ylioppilastutkinnon suorittamiseen. Lisäksi lukion oppimäärä perustuu kansallisiin tarpeisiin ja kulttuuriin, ja sen mahdollinen soveltaminen muihin kulttuureihin edellyttäisi aina lokalisoitua tai oppimäärän rakentamista kansainväliseksi tutkinnoksi.

Ylioppilastutkinto ja muut tutkinnot

Ylioppilastutkinto on kansallinen lukion oppimäärään perustuva tutkinto, jonka avulla selvitetään, ovatko opiskelijat omaksuneet lukion opetussuunnitelman mukaiset tiedot ja taidot sekä saavuttaneet lukiokoulutuksen mukaisen riittävän kypsyyden. Lukiolain 18 §:n mukaisesti ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin. Siten ylioppilastutkinto toimii korkeakoulujen opiskelijavalintojen tukena ja väylänä jatko-opintoihin. Ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain (672/2005) 17 §:n mukaisesti International Baccalaureate -tutkinnon, Reifeprüfung-tutkinnon sekä Eurooppa-koulujen eurooppalaisen ylioppilastutkinnon suorittaminen tuottaa samat oikeudet kuin lukiolain 18 §:ssä ja tässä laissa tarkoitetun tutkinnon suorittaminen.

Ylioppilastutkinto suoritetaan tällä hetkellä suomeksi tai ruotsiksi. Ylioppilastutkintoon kuuluvat kokeet ovat kirjallisia tai sähköisiä. Niihin voi kuulua suullisia tehtäviä. Ylioppilastutkintoa järjestettiin kokeiluna englanninkielellä 1990-luvulla, mutta kokeilun päätyttyä tutkinto päätettiin pitää kansallisena ja kansallisilla kielillä järjestettävänä.

Tutkinto uudistuu lähivuosina merkittävästi. Ylioppilastutkinnon digitalisointi mahdollistaa muun muassa laajemmat ja uudentyyppiset tausta-aineistot. Myöhemmin mukaan on tulossa myös suullisen kielitaidon mittaaminen. Jatkossa myös suulliset tehtävät muissa aineissa, ovat mahdollisia. Samanaikaisesti on uudistettu arvosteluasteikkoja siten, että eri

aineiden arvosanat ovat entistä vertailukelpoisempia. Muita pienempiä, lähinnä ainekohtaisia muutoksia on toteutettu ja toteutetaan lähivuosina.

Koulutusvientiä ajatellen digitaalinen opetussuunnitelmapohjainen tutkinto avaisi erilaisia vientimahdollisuuksia ja tutkinnon järjestämisen entistä paremmin myös Suomen rajojen ulkopuolella, joskin siihen liittyvät tietoturvatekijät ja luotettavuuskysymykset olisi erikseen arvioitava. Tutkinnon tuleva toteutus on varsin uniikki, koska ratkaisu mahdollistaa muun muassa opiskelijoiden omien koneiden käytön kokeissa. Tekninen koejärjestelmä ja ylioppilastutkintorekisteri pelkäästään ilman koetehtäviä olisi mahdollista tuottaa vientiin niiden valmistuttua. Suullisen kielitaidon mittaamismenetelmiä on kehitelty DigiTala-tutkimushankkeessa (Helsingin yliopisto ja Aalto-yliopisto). Menetelmä olisi tuotteistettavissa ja mahdollinen vientikohde valmistuttuaan. Ylioppilastutkinto tuottaa vuosittain valtavan määrän dataa, joka anonymisoituna on erittäin kiinnostavaa myös kaupallisesti uusien oppisisältöjen ja koulutuksen kehittäjille.

Suomalainen ylioppilastutkinto mittaa lukiokoulutuksen kansallisesti määräytyviä opetuksen tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä (lukion opetussuunnitelman perusteet). Vaikka lukion opetussuunnitelman perusteissa määritellyissä opetuksen tavoitteissa ja sisällöissä on myös luonteeltaan kansallisen kulttuurin ylittävää ainesta, edellyttäisi ylioppilastutkinnon kansainvälistäminen kansainvälisen opetussuunnitelmasovelluksen rakentamista sekä lukion opetussuunnitelman perusteisiin että tutkintoon. Tutkinnon kansainvälistäminen edellyttäisi myös kokeita järjestävien tahojen akkreditointia. Sen sijaan ylioppilastutkinnon järjestäminen englannin kielellä ei edellytä vastaavia muutoksia opetussuunnitelman perusteisiin. Tutkinnon liittyvä tuotteistaminen kansainväliseksi ja kaupalliseksi vientituotteeksi edellyttää tarkempia lisäselvityksiä ja muutoksia muun muassa tutkintoa koskeviin säädöksiin.

Digitaalinen tutkinto tarjoaa mahdollisuuden myös suomalaisille yrityksille kehittää omia tuotteita järjestelmän osiksi. Parhaimmillaan tämä voi tarjota suomalaisille ohjelmistotaloille lisämahdollisuuksia.

Koko tutkinnon tai sen osien myyminen olisi mahdollista toteuttaa ilman tutkinnon kytkemistä lukio-opintojen suorittamiseen. Tällöin se ei välttämättä edellyttäisi tutkintoa toteuttavalta taholta/koululta suomalaisen lukiokoulutuksen järjestämistä. Lukio-opinnoilla olisi kuitenkin merkittävä hyöty tutkinnossa menestymiseen. Koska tutkinto mittaa lukiokoulutuksen kansallisia tavoitteita ja erityispiirteitä, haasteena on sen kansainvälinen soveltuvuus ja sovellettavuus. Menettely edellyttäisi kokeita järjestävien tahojen akkreditointia. Tutkinnon liittyvä tuotteistaminen kansainväliseksi ja kaupalliseksi vientituotteeksi edellyttäisi tarkempia lisäselvityksiä ja muutoksia muun muassa tutkintoa koskeviin säädöksiin.

Muu kuin tutkintotavoitteinen koulutus vientikohteena

Tutkintotavoitteisen koulutuksen ohella työryhmä pitää tärkeänä sellaista ei-tutkintotavoitteista koulutusta ja sen tuotteistamista, jossa tuottaja ja tilaaja voivat sopia tuotettavista koulutuspalvelusta. Tällainen voisi olla esimerkiksi lukiotasoisesta opetuksesta muodostuva koulutuskokonaisuus. Koulutuskokonaisuuden sisältö ja annettavat todistukset olisivat sopimusperusteisia. Koulutus ei olisi suomalaisen lukiokoulutuksen lainsäädännön, valtiosuukien, opetussuunnitelmien tai muiden lukiosäännösten ja suomalaisen koulujärjestelmän mukaista. Koulutus voitaisiin rakentaa täysin tilaajan tahdon mukaisesti, jolloin tilaaja voisi määrittellä sen tuottaman jatko-opintokelpoisuuden, koulutuksen antaman statuksen ja myönnettävät todistukset koulutusjärjestelmässään. Tällainen kou-

lutuspalvelu on mahdollista toteuttaa sekä Suomessa että muussa sovitussa kohdemaassa. Tämä edellyttäisi tuotteistettavien kokonaisuuksien määrittelyä yleisellä tasolla. Monet suuret koulutusvientiyritykset (esim. Pearson) rakentavat tutkintotavoitteista koulutuspalvelua mm. kyseisen toimintamallin mukaisesti.

4.3 Ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus ja ammatilliset tutkinnot ovat globaalisti kiinnostavia vientituotteita. Suomen kansallinen lainsäädäntö ja tutkintojen perusteiden vaatimukset eivät tällä hetkellä mahdollista tutkintojen tai tutkintoon johtavan koulutuksen vientiä. Suomessa on yli 350 ammatillista tutkintoa (ammattillinen perustutkinto, ammatti- ja erikoisammattitutkinto), joissa tutkinnon osia on noin neljä tuhatta. Koulutuskysyntä kohdistuu mm. kokonaisuun tutkintoihin, niiden osiin, ammatilliseen täydennyskoulutukseen, ammatillisen koulutuksen ja koulutusjärjestelmien kehittämiseen sekä opettajien osaamisen kehittämiseen. Lisäksi ammattikorkeakoulujen järjestämä ammatillinen opettajankoulutus on jo tällä hetkellä kysyttyä mm. Kiinassa, Brasiliassa ja Persianlahden alueen maissa.

Ammatillista koulutusta uudistetaan parhaillaan, kun hallituksen kärkihankkeena toteutetaan ammatillisen koulutuksen reformi, jossa tavoitteena on osaamisperusteinen ja asiakaslähtöinen ammatillinen koulutus. Reformissa uudistetaan ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö sekä rahoitus- ja ohjaus- ja säätelyjärjestelmä. Sen tavoitteena on myös purkaa koulutusviennin lainsäädännölliset esteet ja siten edistää ammatillisen koulutuksen vientiä. Tavoitteena on, että uudistettu ammatillisen koulutuksen järjestelmä on toiminnassa 1.1.2018 alkaen, kun sitä koskeva lainsäädäntö astuu voimaan 1.1.2018.

Ammatillisen koulutuksen viennin esteitä on kartoitettu Ammatillisen koulutuksen viennin edistämisen hankkeessa (<http://www.ammattillinenkoulutusvienti.fi>). Hankkeessa on tuotettu kattava analyysi ammatillisen koulutusviennin nykytilasta ja sen edistämisestä sekä tehty toimintasuunnitelma ammatillisen koulutuksen viennille. Hankkeen pääviesti on, että ammatillisella koulutuksella on runsaasti kysyntää maailmalla, mutta koulutuksen maksuttomuuden periaate vaikeuttaa tutkintojen ja niihin johtavan koulutuksen vientiä. Hankkeen näkemyksen mukaan suurin vientipotentiaali on näyttötutkintojärjestelmän mukaisissa näyttötutkinnoissa, koska niitä voidaan suorittaa ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomasti. Tämä koskee perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja, joihin valmistavasta koulutuksesta voidaan jo nyt periä kohtuullinen opiskelumaksu. Nykysäädösten mukaan maksulla katetaan koulutuksen ja tutkinnon järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Tutkintoviennin tulisi kuitenkin kattaa koulutuksen kaikki kustannukset. Vientitoiminnan aloittaminen on haasteellista myös siksi, että se edellyttää riskirahoitusta, jonka saaminen on nykytilanteessa erittäin haastavaa julkisyhteisöille tai niiden omistamille osakeyhtiöille.

Ammatillisen koulutuksen vientihanke esitti näyttötutkintojen vientikokeilua EU/ETA-alueen ulkopuolelle. Ehdotusta on jo lähdetty toteuttamaan, sillä kokeilun mahdollistava hallituksen esitys (HE 35/2016) on hyväksytty eduskunnan käsittelyssä (tilanne 22.6.2016). Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää vientikokeilun ensi tilassa. Kokeilussa tutkintojen kielivaatimuksista voidaan poiketa siten, että ne on mahdollista järjestää jollakin muulla kielellä kuin suomi tai ruotsi. Kokeilussa vientituotteina ovat näyttötutkinnot, erityisesti ammatti- ja erikoisammattitutkinnot.

Nykyisin näyttötutkintoon osallistuvalla peritään tutkintomaksu, joka on 58 euroa. Tutkintomaksu määrätään siten, että maksut vastaavat tutkintotoiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Tutkintomaksun lisäksi ammatti- ja erikoisammattitutkintoon osallistuvalla,

joka suorittaa tutkinnon ilman siihen valmistavaa koulutusta, voidaan periä kohtuullinen maksu tutkinnon järjestämisestä.

Lainsäädäntö ja muu säätely

Ammatillisen koulutuksen järjestäminen on luvanvaraista. Koulutuksen järjestämisluvasta säädetään laissa ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998) ja laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998). Voimassa olevan lainsäädännön mukaan opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää koulutuksen järjestäjälle hakemuksesta järjestämisluvan, joka sisältää koulutustehtävän. Järjestämisluvan myöntämisen edellytyksenä on, että koulutus on tarpeellista ja että luvan hakijalla on ammatilliset ja taloudelliset edellytykset koulutuksen asianmukaiseen järjestämiseen. Koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Järjestämisluvassa määrätään koulutuksen järjestäjän koulutustehtävä, joka sisältää tarpeelliset määräykset mm. koulutusasteista, koulutusaloista, tutkinnoista, opetuskielestä, opiskelijamääristä, erityisestä koulutustehtävästä ja koulutuksen järjestämis muodosta. Koulutustehtävän muuttamisesta päättää opetus- ja kulttuuriministeriö.

Ammatillisen peruskoulutuksen osalta koulutuksen järjestämisluvan koulutustehtävässä määritellään opetuksen järjestämispaikka, joka määritellään kuntaperusteisesti. Tämä käytännössä sulkee pois ulkomailla järjestettävän koulutuksen. Aikuiskoulutuksen osalta koulutustehtävässä ei ole määräyksiä koulutuksen järjestämispaikasta.

Ammatillisen peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen osalta koulutustehtävässä määritellään opetuskieli, joka on suomi tai ruotsi. Lisäksi voidaan antaa lupa vieraskieliseen opetukseen. Voimassa olevia vieraskielien ammatillisen koulutuksen lupia on yhteensä 8 (2016), kaikki englanninkieliseen koulutukseen. Määrä on vähentynyt, sillä vuonna 2010 lupia oli 15. Vähentyminen johtuu lähinnä järjestäjäkentässä tapahtuneista muutoksista ja kotitalousopetuksen yhdistämisestä valmentaviin koulutuksiin. Vieraskielinen koulutus on tarkoitettu kotimaan tarvetta varten eikä siitä voida ammatillisessa peruskoulutuksessa periä maksuja. Lisäksi ammattiosaamisen näytöt ja näyttötutkintotilaisuudet järjestetään suomen tai ruotsin kielellä, lukuun ottamatta edellä mainittua englanninkielistä koulutusta.

Ammatillisissa perustutkinnoissa kielitaitovaatimukset ovat myös osa yhteisten tutkinnon osien osaamistavoitteita. Lisäksi kielitaitovaatimuksia löytyy useiden perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintojen ammatillisista tutkintojen osista. Tutkinnoissa voidaan edellyttää esimerkiksi selviytymistä suomen tai ruotsin kielellä erilaisissa asiakaspalvelutilanteissa, kykyä viestiä vastuualueensa asioista kirjallisesti ja suullisesti suomeksi tai ruotsiksi ja suomalaisen lainsäädännön ja määräysten tuntemusta. Tutkintotoimikuntien kanssa tehtävissä näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa sovitaan tutkintokieli, joka on pääsääntöisesti suomi tai ruotsi, mutta voi olla myös jokin muu kieli.

Ammatillisia perus-, ammatti- ja erikoisammattitutkintoja voidaan suorittaa ammattitaidon hankkimistavasta riippumattomina näyttötutkintoina. Näyttötutkintoja voidaan siis suorittaa myös ilman niihin valmistavaa koulutusta. Näyttötutkinnon järjestäjänä voi toimia koulutuksen järjestäjä taikka muu yhteisö tai säätiö, jolla on tutkintotoimikunnan kanssa tehty järjestämissopimus. Näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta varten tarvitaan opetus- ja kulttuuriministeriön järjestämisluva, mikäli koulutukseen halutaan saada valtiosuusrahoitusta. Näyttötutkintoja järjestetään eri alojen tutkintotoimikuntien kanssa tehtävien järjestämssopimusten perusteella. Tutkintotoimikunta voi tehdä näyttötutkintojen järjestämssopimuksen, jos näyttötutkinnon järjestäjä täyttää laissa sille säädetyt edellytykset ja tutkinnoille tai tutkinnon osille on alueellinen tai valtakunnallinen tarve. Todistuksen suoritusta näyttötutkinnoista antaa tutkintotoimikunta. Tutkinnon

osan hyväksytystä suorittamisesta voidaan antaa tarvittaessa todistus. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä päättää koulutuksen järjestäjä.

Opetushallitus asettaa tutkintotoimikunnat ja päättää niiden toimialoista ja -alueista. Tutkintotoimikuntien jäsenet edustavat työnantajia, työntekijöitä, opetusala ja joissakin tapauksissa myös itsenäisiä ammatinharjoittajia. Lisäksi tutkintotoimikunnassa voi olla pysyviä asiantuntijoita.

Ammattitutkintoon ja erikoisammattitutkintoon valmistavassa koulutuksessa opiskelijalta voidaan periä kohtuullinen opiskelumaksu. Maksulla katetaan osa näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen ja näyttö-tutkinnon järjestämisen kustannuksista. Näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa olevilla opiskelijoilla ei ole lakisääteistä oikeutta maksuttomaan ateriaan.

4.4 Toisen asteen koulutus ja yritysten toiminta

Suomessa yritykset voivat osallistua ammatillisen koulutuksen kehittämiseen ja toimeenpanoon. Lukiokoulutuksessa niiden rooli on vähäisempi ja koskee lähinnä tukipalveluita. Koulutuspalveluiden vientiä harjoittavat yritykset ovat vielä pääosin pieniä, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Alan kasvunäkymät ovat kuitenkin lupaavia. Koulutusmarkkinoiden volyymin arvioidaan kasvavan tulevaisuudessa, sillä perinteisen korkeakoulujen tutkintokoulutuksen rinnalle on noussut lisääntyntä kysyntää esim. perus- ja toisen asteen koulutuspalveluille. Suomalaisen perusopetuksen koulukonsepteista on saatu jo kokemusta mm. Persianlahden alueelta, johon mm. EduCluster Finland Oy (Jyväskylä) on perustanut jo neljä kansainvälistä koulua paikallisella rahoituksella ja suomalaisten toimittamana.

Opetus- ja kulttuuriministeriön koulutusviennin tiekartassa on pohdittu laajasti yrityslähtöisen koulutusviennin edellytyksiä ja mahdollisuuksia kasvattaa koulutukseen, koulutusjärjestelmään tai osaamisen siirtoon pohjautuvaa liiketoimintaa. Yrityksillä on ollut merkittävä rooli liiketoimintamahdollisuuksien avaamisessa ja ne voivat toimia julkisen sektorin tuottaman koulutuksen kumppanina ja yhteistyöverkostoissa. Finpron Education Export Finland kasvuohjelma on suunnattu erityisesti kasvuhakuisten koulutusliiketoimintaa harjoittavien yritysten tueksi. Myös viennin muut rahoitusinstrumentit on suunniteltu lähtökohtaisesti yritysten toimintaan, ei julkisen hallinnon tai sen omistamien yritysten tai liikelaitosten tueksi.

4.5 Koulutusviennin rahoitusmahdollisuuksista

Työryhmä selvitti lyhyellä kyselyllä vientiä edistävilta tai sitä rahoittavilta organisaatioilta niiden mahdollisuuksia tukea koulutusvientiä. Kyselyyn vastanneita organisaatioita olivat ELY-keskukset, Finpro, Finnpartnership, Finvera, TEKES ja Teollisuussijoitus. Vastanneista Finnvera ja Teollisuussijoitus ilmoittivat, että niiden toiminta ja instrumentit eivät sovellu koulutusviennin tukemiseen: ”valtio-omisteisena toimijana ei ole tarkoituksenmukaista, että valtio takaa valtiota”.

Lähes kaikki rahoittajat ilmoittivat niiden rahoituksen olevan suunnattu ensisijaisesti yrityksille. Julkiset tai julkisomisteiset organisaatiot (kuten lukiot ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät) soveltuvat huonosti tuettaviksi. Nykyiset koulutuksen järjestäjien kokonaan tai osittain omistamat (yli 25 %) koulutusvientiin perustetut yritykset määrittellään EU lainsäädännöstä alkaen lähtökohtaisesti aina suuriksi yrityksiksi, ja sen vuoksi ne rajataan aina PK-yrityksille mahdollistettujen yritystukien ulkopuolelle.

- ELY-keskukset ilmoittivat, että ESR-rahoitusta voi olla mahdollista suunnata viennin kehittämiseen. Käytännössä se kuitenkin tarkoittaisi lähinnä alueellisesti koottavia tuotekehityshankkeita, jossa projektin tulokset hyödyntäisivät myös muuta toimintaa. Näin on tehty mm. Kaakkois-Suomessa, Oulun seudulla ja Itä-Suomessa.
- Finpron julkiset rahoitusinstrumentit on tarkoitettu pääsääntöisesti yrityksille, mutta koulutusviennin klustereissa voi olla mukana myös julkisoikeudellisia organisaatioita (esim. korkeakoulut, ammatilliset oppilaitokset jne). Education Export Finland on erityisesti koulutusviennin vauhdittamiseen koottu kasvuohjelma. Ohjelmaan osallistuu tällä hetkellä noin 80 yritystä ja koulutusorganisaatiota.
- Finnpartnership edistää kaupallista yhteistyötä suomalaisten ja kehitysmaissa olevien yritysten välillä niin, että liiketoiminta edistää kestävästä kehitystä kehitysmaissa. Käytännössä tukeva voidaan myöntää liikekumppanuuden käynnistämiseen ja liiketoiminnan alkuvaiheen selvityksiin, pilotointiin sekä paikallisen henkilökunnan koulutukseen.
- Finnveran rahoitustuotteet edistävät PK-yritysten vientiä ja kansainvälistymistä. Niitä ei ole lähtökohtaisesti tarkoitettu julkisoikeudellisille organisaatioille eikä niiden enemmistöomisteisille yrityksille
- TEKES tukee innovaatioihin perustuvaa tuotekehitystä kansainväliseen kasvuun tähtääville yrityksille. Rahoitus on tällöin mahdollista mm. markkinoiden kartoittamiseen, tutkimukseen ja tuotekehitykseen, konseptointiin/tuotteistukseen, asiakasvalidointiin, pilotteihin ja organisaation kehittämiseen.

Yritysten keskeiset haasteet liittyvät niiden mahdollisuuksiin rakentaa oma liiketoimintamalli tutkintoon johtavan koulutuksen rinnalla tarjoten sen mukaisesti erityisosaamista. Yritysten omien palveluiden tai tuotteiden tarjoamisessa edellytetään usein kansallista referenssiä kotimaasta. Ilman vastaavaa toimintaa kotimarkkinoilla on vaikea saada luottamusta muualle tarjottavalle tuotteille tai palveluille. Toinen haaste liittyy pääomien saataavuuteen (mm. taloudelliset sitoumukset usein pitkäkestoissa ja resursseja etupainotteisesti edellyttävissä tarjouskilpailuissa). Myös koulutus- ja liiketalousosaamisen yhdistämiseen liittyy omia haasteita. Koulutusviennissä pärjääminen edellyttää vahvaa osaamista ja kokemusta molemmissa.

5 Työryhmän ehdotukset ja toimenpideohjelma

Työryhmä on työssään kartoittanut ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen liittyviä koulutusviennin esteitä, arvioinut kansainvälistä kysyntää, laatinut toimenpideohjelman ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen koulutusviennin edistämiseksi.

Toisen asteen koulutusta uudistetaan parhaillaan laajasti. Keskeisimpiä uudistuksia ovat ammatillisen koulutuksen reformi, lukioden tuntijakokokeilu, ylioppilastutkinnon sähköistäminen ja parempi hyödyntäminen korkeakouluvalinnoissa. Toimenpideohjelma onkin ymmärrettävä ensisijaisesti vuorovaikutusprosessina, joka muotoutuu lopullisesti toiminnan ja siitä saatavien tulosten aikana.

Koulutusviennissä onnistuminen nähtiin yleisesti hyvin tärkeänä ja kannatettavana sekä pidemmän aikavälin tavoitteena. Jo tunnistettuun kysyntään on tartuttava ja luotava toiminnalle edellytykset. Olemassa olevia rakenteita ja ohjausta on tarpeen muuttaa mm. kokeilujen kautta laadukkaamman viennin mahdollistamiseksi ja asiakkaiden tarpeiden ratkaisemiseksi.

Työryhmä on tarkastellut virallisen koulutusjärjestelmän tutkintoon johtavan koulutuksen vientiä erikseen muusta koulutusviennistä. Virallisen koulutusjärjestelmän mukainen koulutus tapahtuu siitä säädetyn lainsäädännön perusteella ja tuottaa opiskelijoille tutkinnon antaman jatko-opiskelukelpoisuuden sekä tutkinnon mukaisen työelämän edellyttämän osaamisen ensisijaisesti kansallisen koulutusjärjestelmän puitteissa. Muu koulutusvienti koskee muuta kuin virallisen tutkintotavoitteisen koulutuksen vientiä kuten koulutusohjelmien kehittämistä, konsultointia, tilaajan kanssa sovittujen koulutuskokonaisuuksien toimittamista, oppimateriaaleja, opettajien osaamisen kehittämistä, opetushenkilöstön opetuspalveluiden myymistä ja muita koulutukseen, opetukseen tai koulutusjärjestelmän kehittämiseen liittyviä tuotteita ja palveluita. Muu koulutusvienti voi sisältää täydennyskoulutusta esimerkiksi tutkinnon osista tai tutkintoa lähellä olevista osaamiskokonaisuuksista, tutkinnon jälkeisestä osaamisen kehittämistä, tutkinnon suorittamiseen valmiuksia antavasta koulutuksesta. Olennaista muun koulutusviennin osalta on se, että siitä ei ole säädetty tutkintokoulutusta vastaavasti ja markkinat ovat lähtökohtaisesti auki kaikille koulutuspalvelua tuottaville yhteisöille.

5.1 Työryhmän yleiset ehdotukset

Työryhmä ehdottaa, että toisen asteen koulutusviennin vauhdittamiseksi seuraavaa toimenpideohjelmaa ja jäljempänä tarkemmin kuvattuja toimia. Osa ehdotetuista toimista

edellyttää jatkoselvitystyötä. Lähtökohtana on, että koulutusvienti ei ole julkisen toimijan perustehtävä vaan se perustuu täysin toimijoiden omiin tavoitteisiin.

- 1 Edistetään toisen asteen koulutuksen järjestäjien koulutusvientiä kehittämällä sen edellyttämää koulutuksen järjestäjän ja sen henkilöstön osaamista.
 - Koulutusviennin osaaminen oppilaitoksissa on edelleen puutteellista. Käynnistetään koulutuksen järjestäjien koulutusvientiin liittyvän liiketoimintaosaamisen, markkinoinnin ja riskienhallinnan kehittämishanke, jonka osana kehitetään henkilöstön ammattitaitoa ja toimintaa erilaisissa kansainvälisissä tehtävissä ja koulutusviennin edistäjinä.
- 2 Luodaan kansallinen kaikkia koulutusviejiä palveleva koulutusviennin tukiorganisaatio.

Perustettavan organisaatio tehtävänä olisi:

 - edistää eri tahojen vientiponnisteluiden kokoamista suuremmiksi kokonaisuuksiksi
 - kehittää kansallista koulutusvienti- ja liiketoimintaosaamista
 - edistää koulutusviennin rahoitusmahdollisuuksia ja alan yritysten pääomittamista
 - hankkia ja jakaa tietoa kansainvälisestä koulutuskysynnästä ja osallistua markkinointiin
 - edistää suomalaisen koulutuksen ja koulutusvientituotteiden kansainvälistä tunnettuutta
 - tukea yrityksiä niiden toimintaa liittyvässä koulutusviennissä
 - edistää koulutuksen järjestäjien ja yritysten keskinäisiä yhteistyökäytänteitä ja kumppanuusverkostoja sekä muuta yhteistyötä.
 - edistää suomalaisen koulutuksen kansainvälistä tunnettuutta ja maakuvatyötä
 - hyödynnetään lähetystöverkoston tarjoamia mahdollisuuksia toisen asteen viennin edistämiseksi.
- 3 Koulutusviennin tuotekehitys tarvitsee uusia rahoitusmahdollisuuksia
 - Koulutusviennin käynnistämiseksi on perusteltua tukea toimijoiden tuotekehitystä nykyistä monipuolisemmilla tukimuodoilla. Koulutuksen järjestäjien käyttöön on mahdollistettava vastaavia tukia, jotka ovat jo PK-yritysten käytettävissä.
 - Työryhmä ehdottaa vuotuista noin 5 miljoonan euron lisämäärärahaa koulutusta ja oppimista tukevaan innovaatio ja tutkimusyhteistyöhön ja jossa yhdistyy liiketalous ja oppiminen. Ilman investointeja koulutusvienti ei laajene. Tavoitteena on synnyttää vuoteen 2020 mennessä kansainvälisesti kiinnostavia koulutusvientituotteita. Vastaavia rahoitusohjelmia on ollut mm. biotalouden, ympäristöliiketoiminnan (cleantech), digitalisaation ja terveysalan vauhdittamisessa.
 - Tuotekehitykseen ja tuotteistamiseen tarvitaan uusia toimintamalleja, joiden luomisessa voidaan hyödyntää mm. EAKR rahoitusta ja muuta kehittämisrahoitusta.
- 4 Oppilaitosten perustoiminta ja liiketoiminta erotettava selvästi toisistaan
 - Koulutusvienti on liiketoimintaa, joka vaatii riittävät resurssit. Taloudellisesti ja toiminnallisesti se tulee erottaa oppilaitoksen perustoiminnasta.
 - Koulutusvienti on nähtävä sen lisäksi sekä osana opettajan osaamisen kehittämistä että koko koulutusorganisaation kansainvälistymisen monipuolistamista.
- 5 Yritysvastuu on osa toiminnan laatua
 - Koulutusviennin lähtökohtana on suomalaisten ja kohdemaiden lakien kunnioittaminen. (rehellisyys, avoimuus ja hyvä hallintotapa, anti-korruptiotyö). Tähän kuuluu myös mm. perus- ja ihmisoikeuksista huolehtiminen sekä sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen.

- Osana kokeiluhankkeiden työtä luodaan koulutusviennin toimijoiden käyttöön yhteiset hyvän hallinnon kriteerit (Code of Conduct), jotka täyttämällä toimija voi osoittaa oman luotettavuutensa. Vastuullisuus ja hyvä hallinto (CG) koskee myös suomalaisen toimijan palveluntuottajaverkoston tai alihankintaketjua.
- 6 Luodaan koulutusvientiryhmiä rajoitettu mahdollisuus tutkintoon johtavan koulutuksen osien vientiin
- Tutkintojen myöntäminen on tällä hetkellä vain koulutuksen järjestäjän oikeus, mutta esimerkiksi rajoitettu koulutusvientiin tarkoitettu, valvottu, määräaikainen lupa voisi edistää koulutusvientiä. Rakennetaan kansallinen koulutusvientiryhmien luotettavuuden osoittava arviointimalli, joka antaisi määräaikaisen "leiman" koulutusvientiin ja toimisi markkinoinnin vahvistajana.
 - Hyödynnetään sekä lukiokoulutuksen että ammatillisen koulutuksen moduloitavissa olevia osia yhdessä ja kootaan niistä laajempia uusia toisen asteen koulutusviennin palvelukokonaisuuksia, esim. yhden vuoden toisen asteen opinnoista kertyviä 'sertifikaatti/diplomi -koulutuksia'.
- 7 Lainsäädännön muutos aloitettava nopeasti käynnistettävien kokeilupilottien avulla
- Käynnistetään kokeilut, joilla voidaan mahdollistaa tutkintojen vienti/tilauskoulutus EU/ETA-alueen alueen ulkopuolelle.
 - Koulutusviennin mahdollistava lainsäädäntö on sirpaloitunutta. Koulutusviennin esteiden poistaminen tulee ottaa huomioon lukio- ja ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä uudistettaessa.

5.2 Lukiokoulutuksen ja ylioppilastutkinnon vienti

- Säädetään koulutuksen järjestäjille oikeus tilauskoulutuksen järjestämiseen koskien EU- ja ETA-alueen ulkopuolisten opiskelijoiden opetusta urheilijoille suunnatussa vieraskielisessä IB-tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Näille opiskelijoille varattaisiin opiskelupaikkakiintiö. Se ei saisi vaarantaa kansallisten opiskelijoiden mahdollisuuksia päästä mainittuun IB-opetukseen. Toiminnasta saatava taloudellinen lisäarvo kohdennettaisiin koulutuksen järjestäjän omaan koulutustoimintaan. Kyseiset opiskelijat eivät olisi jatkossa valtionosuuden piirissä. Toiminta käynnistettäisiin erillisenä kokeiluna, josta säädettäisiin lukiolaissa. Kokeilukokemusten perusteella lukio- ja rahoituslainsäädäntöön tehtäisiin tarvittavat säännösmuutokset.
- Selvitetään ylioppilastutkinnon mahdollisuudet vientituotteeksi ja siihen sisältyvät lainsäädännön muutostarpeet. Selvitettävät vaihtoehdot ovat a) ylioppilastutkinnon rakentaminen kansainväliseksi tutkinnoksi, mikä edellyttäisi myös kansainvälisen opetussuunnitelman rakentamista tai b) nykyisen ylioppilastutkinnon järjestämistä englanninkielellä.
- Työryhmä näkee tärkeäksi seuraavia lukio-opetukseen liittyvien kokonaisuuksien tuotteistamista:
 - *oppilaitosjohtaminen ja henkilöstön kehittäminen*. Oppilaitosten johtamisessa tieto- ja pedagoginen johtaminen ovat entisestään korostuneet. Samalla johtamiselta edellytetään hyvää hallinnollista ja vuorovaikutuksellista osaamista.
 - *lukion toimintajärjestelmä ja sen eri osa-alueet*: jaksotettu opetus, kurssimuotoisuus, luokaton toimintamuoto, lukujärjestystekniikka

- *toisen asteen koulutuksen yhteistyö*. Etenkin ammatillisen koulutuksen mahdollisuus laajentaa opiskelijoiden osaamista yleissivistäville lukio-opinnoilla olisi uusi koulutuspoliittinen innovaatio monissa maissa
- *opetussisällöt, kuten eri oppiaineiden opetus*, (matematiikka, kielet jne.)
- hyvinvoinnin kokonaisuus, johon sisältyisi ajatus opiskelijan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimisesta
- *oppilaitosvierailut Suomessa*
- pedagogiikkaan, toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöihin liittyvä osaaminen ja asiantuntemus.

5.3 Ammatillisen koulutuksen vienti

- Ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä mahdollistetaan koulutusvienti muuttamalla lainsäädäntöä siten, että EU/ETA -alueen ulkopuolella tapahtuvissa toteutuksissa voidaan periä maksuja ammatillisten tutkintojen ja niihin valmistavan koulutuksen osalta.
- Poistetaan sellaiset opetuskielen ja opetuksen järjestämiseen liittyvät kieltä ja järjestämispaikkaa koskevat tai sekä muut vastaavat määräykset, jotka estävät koulutusviennin tutkintotavoitteisen koulutuksen osien järjestämiseksi EU/ETA-alueen ulkopuolella.
- Tehdään mahdolliseksi tutkintojen perusteiden muuttaminen koulutusvientiin liittyvässä koulutuksessa EU/ETA-alueen ulkopuolella siten, että kielitaitoon ja suomalaiseen lainsäädäntöön ja määräyksiin liittyvät tavoitteet voidaan lokalisoida kohdemaan tilannetta vastaaviksi ilman, että tutkinnon osaamisvaatimuksia madalletaan.
- Tutkintoon johtavan koulutuksen viennin mahdollistamiseksi tulisi voida myöntää koulutusvientiin profiloituvalle suomalaiselle yritykselle (vientitoiminta EU/ETA-alueen ulkopuolella) määräaikainen ja rajoitettu ammatillisen koulutuksen järjestämislupa, joka täyttää järjestämisluvan myöntämisen yleiset edellytykset. Järjestäjän toimintaedellytykset arvioitaisiin säännöllisesti. Järjestämislupa ei oikeuttaisi valtionosuusrahoitukseen.

Lisäksi työryhmä esittää, että ammatillisen koulutuksen reformin yhteydessä selvitetään, edellyttävätkö tutkintojen maksullisuus esim. stipendijärjestelmien rakentamista silloin, kun koulutusvienti toteutetaan Suomessa maksullisena tutkintotavoitteisena koulutuksena EU/ETA-alueen ulkopuolelta tuleville opiskelijoille. Lisäksi tulisi selvittää koulutusvientinä suoritettujen ja paikallisiin tarpeisiin vahvasti lokalisoitujen tutkintojen jatko-opintokelpoisuus Suomessa sekä muut mahdolliset vaikutukset esim. tutkintojen tunnustamiseen.

Tehdyt kyselyt

Koulutusvientikysely lähetystöille/edustustoille

Tällä kyselyllä kartoitetaan suomalaisen koulutusviennin* kansainvälistä kysyntää edustamissanne maissa. Pyydämme vastausta edustamienne maiden osalta oheiseen kyselyyn. Mikäli maiden tilanne poikkeaa toisistaan, pyydämme täyttämään tämän kyselyn kunkin maan osalta erikseen. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa n. 5–15 min. Kysely latautuu palvelemille painettuanne lataa-näppäintä. Kysely ei ole valitettavasti erikseen siirrettävissä toiselle henkilölle erikseen vastattavaksi. (Tällöin on mahdollista, että täydentävän vastauksen vastaaja täyttää kyselyn ko. kohdan osalta erikseen, ja kirjoittaa loppuun (+ kysymys 1) mitä maata ko. vastaus täydentää)

*) Koulutusviennillä tarkoitetaan kansainvälistä liiketoimintaa, jossa koulutukseen, osaamiseen tai koulutusjärjestelmään liittyviä palveluja ja tuotteita myydään ulkomaalaiselle yksityishenkilölle, yksityiselle tai julkiselle organisaatiolle tai muille rahoittajille. Yleisimpiä koulutusviennin tuotteita ja palveluita ovat mm. tutkintoon johtavan koulutuksen (tai tutkinnon osien) myynti (esim. lukukausimaksut ulkomaalaisille opiskelijoille), koulutusjärjestelmiin liittyvät konsultoinnit, koulutussektorin projektit (ml. arviointi) sekä oppimiseen liittyvät sähköiset ja muut materiaalit, resurssit sekä oppimisympäristöt.

Vastaajan nimi ja sähköposti:

Edustamani alue:

- 1 Maa/maat, joita jäljempänä annetut vastaukset koskevat:
- 2 Onko maassa parhaillaan käynnissä (tai alkamassa) koulutussektoria koskeva reformi (kyllä/ei)
- 3 Lisätietoa (kysymys 2)
- 4 Arvionne siitä, onko maassa kiinnostusta hankkia suomalaista koulutusvientiosaamista seuraavilla sektoreilla/asteilla (rasti, mikäli kyllä):
 - varhaiskasvatus ja/tai esiopetus
 - perusopetus
 - lukiokoulutus tai vastaava
 - K-12 koulutus (amerikkalaistyyppinen koulu, luokat 1–12)
 - ammatillinen koulutus
 - korkeakoulutus ja tutkijakoulutus
 - aikuiskoulutus (ml. yritysten henkilöstökoulutus ja muu täydennyskoulutus)
 - opettajankoulutus
 - muu

- 5 Koulutusviennin mahdollistavat keskeiset rahoittajat (useampi rasti mahdollinen):
 - julkinen sektori
 - yksityinen sektori
 - kansainvälinen rahoittaja (maailmanpankki, kehityspankki)
 - YK/UNESCO tms.
 - suomalainen rahoittava organisaatio/taho
 - muu
- 6 Mitä palveluita lähetystö/edustusto voi tarjota koulutusviennin tueksi (‘palvelulupaus’)
- 7 Vapaa sana (Pohdintojanne koulutusviennin edistämisestä, benchmarkattavia toimia kohdemaassa jne.):

Koulutusviennin rahoitusta koskeva kysely

Tällä kyselyllä kartoitetaan suomalaisen koulutusviennin*) kotimaisen tuotekehitys- ja vientirahoituksen mahdollisuuksia. Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 5–20 min.

*) Koulutusviennillä tarkoitetaan kansainvälistä liiketoimintaa, jossa koulutukseen, osaamiseen tai koulutusjärjestelmään liittyviä palveluja ja tuotteita myydään ulkomaalaiselle yksityishenkilölle, yksityiselle tai julkiselle organisaatiolle tai muille rahoittajille. Perinteisiä koulutusviennin tuotteita ja palveluita ovat mm. tutkintoon johtavan koulutuksen (tai tutkinnon osien) myynti (esim. lukukausimaksut ulkomaalaisille opiskelijoille), koulutusjärjestelmiin liittyvät konsultoinnit, koulutussektorin projektit (ml. arviointi) sekä oppimiseen liittyvät sähköiset ja muut materiaalit, oppimista tukevat pelit, sekä fyysiset ja sähköiset oppimisympäristöt (esim. koulukalusteet tai sähköiset opetusalustat). Lisääntyvässä määrin myös muun perinteisen viennin ohheen on rakennettavissa osaamis- ja koulutuspalveluita (esim. hissiasentajien koulutus á la KONE tai hammaslääkäreiden täydennyskoulutus á la Planmeca)

- 1 Vastaaajan nimi, sähköposti ja puhelinnumero
- 2 Organisaatio
 - ELY-keskus
 - Finnfund
 - Finnpartnership
 - Finnvera
 - Finpro
 - TEKES
 - Suomen teollisuussijoitus Oy
- 3 Organisaationne tehtävä (palvelulupaus)?
- 4 Onko koulutus-/osaamisviennin rahoittaminen ajankohtaista organisaatiossanne?
- 5 Yleiskuvaus organisaation tarjoamista rahoituspalveluista/-instrumenteista.
- 6 Mitkä organisaationne tarjoamista rahoituspalveluista/-instrumenteista soveltuvat koulutusvientiä harjoittaville julkisoikeudellisille organisaatiolle (1. Yliopistot, 2. ammattikorkeakoulut, 3. kunnan tai kuntayhtymän omistama koulutusorganisaatio tms.) tai niiden omistamille yrityksille (4. kokonaan tai 5. osamisteiset osakkuusyrietykset)?
- 6 b. Mahdolliset rajaavat reunaehdot kysymykseen 6 (yllä)?
- 7 Mitkä organisaationne tarjoamista rahoituspalveluista/instrumenteista soveltuvat koulutusvientiä harjoittaville yksityisomisteisille yrityksille ja millä reunaehdoilla?

- 8 Millaisena näette organisaationne mahdollisuudet rahoittaa koulutusvientiä tulevaisuudessa (esim. tutkintomaksuja perivien ohjelmien markkinointi tai muu tuki kotimaassa/ulkomailla, koulutussisältöjen tuottaminen sähköisille alustoille, kokonaista koulutusjärjestelmää koskevan kokonaistarjonnan kokoaminen, koulukonseptia/varustamista koskevat toimitukset, osaamispalvelukonseptien tuotekehitys jne.)?
- 9 Millaisena näette organisaationne mahdollisuudet rahoittaa ammatillisen koulutuksen tai lukiokoulutuksen palveluvientiä (tutkinnot, tutkintojen osat, henkilöstökoulutus osana muuta teollisuusvientiä, koulutusjärjestelmää koskevat asiantuntija- ja koulutuspalvelut)?
- 10 Onko tiedossanne EU omia rahoitusinstrumentteja/-ohjelmia, jotka soveltuisivat koulutusviennin tukemiseen? Mikä tai mitkä voisivat sopia?
- 11 Vapaa sana.

Kysymykset koulutusvientiä harjoittaville EEF jäsenyrityksille

- 1 Mitkä ovat merkittävimmät lainsäädännölliset/ hallinnolliset esteet
- 2 Mitä lainsäädännön tai rahoituksen muutoksia tulisi tehdä koulutusviennin tukemiseksi
- 3 Mitä haluaisitte julkishallinnon tekevän koulutusviennin tukemiseksi

Kuvailulehti

Julkaisija Osasto	Opetus- ja kulttuuriministeriö KAS/AMOS/YVA		Julkaisuaika 28.6.2016	
Tekijä(t)	Puheenjohtaja: Jouni Kangasniemi Sihteerit: Heikki Blom ja Tarja Riihimäki			
Julkaisun nimi	Vietävän hyvää toisen asteen koulutusta! Toimet toisen asteen koulutusviennin edistämiseksi			
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:20			
Julkaisun teema	koulutus			
Julkaisun osat	raportti ja liitteet			
Tiivistelmä	<p>Työryhmän tuli kartoittaa ammatilliseen koulutukseen ja lukiokoulutukseen liittyvät koulutusviennin esteet, arvioida kansainvälistä kysyntää sekä laatia toimenpideohjelma ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen koulutusviennin edistämiseksi. Lisäksi sen tuli tehdä esitykset tarvittaviksi säädösmuutoksiksi ja muiksi toimenpiteiksi, joilla koulutusviennin esteet voidaan purkaa.</p> <p>Suomessa virallisen tutkintojärjestelmän mukainen tutkintoon johtava koulutus on julkisesti rahoitettua ja pääsääntöisesti maksutonta oppilaille ja opiskelijoille. Tämä on estänyt mm. tutkintoon johtavan koulutuksen viennin, koska tutkinnosta tai siihen johtavasta koulutuksesta ei voi periä maksuja. Työryhmä tarkasteli tältä osin lähinnä tutkintotavoitteisen toisen asteen koulutuksen viennin näkökulmia ja sen osalta tilauskoulutuksen mahdollistamista. Työryhmä tarkasteli lisäksi myös muita koulutusviennin muotoja ja niiden edistämisen mahdollisuuksia.</p> <p>Työryhmä haluaa erikseen korostaa, että koulutusviennin edistäminen ei tarkoita lukukausimaksuja suomalaisille ja EU/ETA-alueelta tuleville opiskelijoille. Työryhmä ei myöskään esitä Suomen julkisen koulutuksen organisoimista markkinaperusteisesti.</p> <p>Työryhmä arvioi koulutusviennin suurimmiksi esteiksi toimijoiden hajanaisuuden, puuttuvat taloudelliset ja toiminnalliset resurssit, puutteet tuotteistamisessa ja markkinoinnissa sekä julkisorganisaatioiden rajoitetut liiketoimintamahdollisuudet.</p> <p>Työryhmä ehdottaa lukuisia toimenpiteitä koulutusviennin edistämiseksi toisen asteen koulutuksessa. Näitä ovat muun muassa liiketoimintaosaamisen, markkinoinnin ja riskienhallinnan osaamisen kehittäminen, kansallisen koulutusviejiä palvelevan tukioorganisaation perustaminen, viennin tuki-instrumenttien rakentaminen koulutusviennin toimijoille, ylioppilastutkinnon mahdolliseksi vientituotteeksi selvittäminen, ammatillisen koulutuksen tutkintotavoitteisen koulutuksen vientikokeilua EU/ETA-alueen ulkopuolelle ja koulutuksen järjestäjille oikeus tilauskoulutuksen järjestämiseen urheilijoille suunnatussa IB-tutkintoon johtavassa koulutuksessa EU- ja ETA-alueen ulkopuolisilta opiskelijoilta. Tutkintotavoitteisen koulutuksen vientiin sisältyy monia lainsäädäntöön liittyviä haasteita kuten opetuskieli, opetuksen järjestämispaiikka, opetuksen maksuttomuus, opiskelijavalinta, opintososiaaliset edut ja kyseisen koulutuksen sisältyminen valtionosuuden piiriin ja se, ettei koulutusta voida järjestää voiton tavoittelemiseksi.</p>			
Asiasanat	koulutusvientti, koulutusviennin esteiden poistaminen, lukiokoulutus, ammatillinen koulutus, kansainvälinen koulutus			
URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-408-5			
	ISBN (nid.) -	ISSN (painettu) -	ISBN (PDF) 978-952-263-408-5	ISSN (PDF) 1799-0351
	Sivumäärä 32	Kieli suomi	Dnro 25/040/2016	
Julkaisun myynti/jakelu	www.minedu.fi/julkaisut			
Julkaisun kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö			

Presentationsblad

Utgivare Avdelningen	Undervisnings- och kulturministeriet KAS/AMOS/YVA	Utgivningsdatum 28.6.2016		
Författare	Ordförande: Jouni Kangasniemi Sekreterar: Heikki Blom och Tarja Riihimäki			
Publikationens namn	Utbildningsexport. Åtgärder för att främja export i fråga om yrkesutbildning och gymnasieutbildning			
Seriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2016:20			
Publikationens tema	utbildning			
Publikationens delar	Rapport och bilagor			
Referat	<p>Arbetsgruppen skulle kartlägga hinder för utbildningsexport i fråga om yrkesutbildning och gymnasieutbildning, bedöma den internationella efterfrågan samt utarbeta ett åtgärdsprogram för att främja exporten av yrkesutbildning och gymnasieutbildning. Därtill skulle arbetsgruppen föreslå lagändringar och andra åtgärder för att undanröja hinder för utbildningsexporten.</p> <p>I Finland är examensinriktad utbildning som följer det officiella examenssystemet offentligt finansierad och i regel avgiftsfri för elever och studerande. Detta har förhindrat bl.a. export av examensinriktad utbildning, eftersom avgifter inte kan tas ut för examen eller den utbildning som leder till examen. Till denna del betraktade arbetsgruppen närmast exporten av examensinriktad utbildning på andra stadiet och möjliggörandet av beställningsutbildning. Därtill betraktade arbetsgruppen även andra former av utbildningsexport och möjligheterna att främja dessa.</p> <p>Arbetsgruppen vill särskilt betona att främjandet av utbildningsexporten inte innebär terminsavgifter för studerande från Finland och EU/EES-området. Arbetsgruppen föreslår inte heller att den offentliga utbildningen i Finland organiseras på ett marknadsbaserat sätt.</p> <p>Arbetsgruppen bedömer att de största hindren för utbildningsexporten är att aktörerna är utspridda, brist på ekonomiska och operativa resurser, brister i produktifieringen och marknadsföringen samt de begränsade möjligheterna till affärsverksamhet hos offentliga organisationer.</p> <p>Arbetsgruppen föreslår flera åtgärder för att främja utbildningsexporten i fråga om utbildning på andra stadiet. Dessa är bl.a. utveckling av kompetensen inom affärsverksamhet, marknadsföring och riskhantering, grundande av en nationell stödorganisation för utbildningsexport, skapande av stödinstrument för aktörer inom utbildningsexport, utredning av möjligheterna att exportera studentexamen, försök med export av examensinriktad yrkesutbildning utanför EU/EES-området och rätt för utbildningsanordnare att ordna beställningsutbildning i utbildning för idrottare som leder till IB-examen i fråga om studerande från länder utanför EU/EES-området. Exporten av examensinriktad utbildning inbegriper flera lagstiftningsmässiga utmaningar med anknytning till undervisningsspråket, platsen där undervisningen ordnas, undervisningens avgiftsfrihet, studerandantagningen, studiesociala förmåner och innefattandet av ifrågavarande utbildning i statsandelssystemet samt det att utbildning inte kan ordnas i vinstsyfte.</p>			
Nyckelord	utbildningsexport, undanröjande av hinder för utbildningsexport, gymnasieutbildning, yrkesutbildning, internationell utbildning			
URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-408-5			
	ISBN (tryckt) -	ISSN (tryckt) -	ISBN (PDF) 978-952-263-408-5	ISSN (Online) 1799-0351
	Sidoantal 32	Språk finska	Dnro 25/040/2016	
Finansiering/förläggare	www.minedu.fi/publikationer			
Beställningar/distribution	Undervisnings- och kulturministeriet			

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja -sarjassa vuonna 2016 ilmestyneet

- 1 Maahanmuuttajien koulutuspolut ja integrointi – kipupisteet ja toimenpide-esitykset
- 2 Tutkijanuran tilannekuva. Tutkijanuratyöryhmän loppuraportti
- 3 Miten tohtorit työllistyvät
- 4 Taidenäyttelyiden järjestämiseen liittyvistä sopimus- ja korvauskäytännöistä. Työryhmän loppuraportti
- 5 Studiegångar och integrering av invandrare – smärtpunkter och åtgärdsförslag
- 6 The educational tracks and integration of immigrants – problematic areas and proposals for actions
- 7 Opintotuen uudistaminen. Selvitysmiehen raportti
- 8 Ehdotus koulutussopimuksen käyttöönotosta ammatillisessa koulutuksessa
- 9 Koulutusviennin tiekartta (2016–2019)
- 10 Osaamis- ja koulutustarpeiden valtakunnallisen ennakkoinnin kehittäminen
- 11 Liikuntatoimi tilastojen valossa; Perustilastot vuodelta 2014
- 12 Tutkimuksen tieteidenvälisyys ja laatu
- 13 Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan valtionavustustoiminnan uudistaminen
- 14 Yrittäjyyden tukemisen hyvät käytänteet korkeakouluissa 2016
- 15 Neliportaisen tutkijanuramallin arviointihanke. Loppuraportti

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

Team
FINLAND

ISBN 978-952-263-408-5 (PDF)

ISSN 1799-0351 (PDF)